

Univerzita Karlova v Praze

Právnická fakulta

Katedra mezinárodního práva

Mgr. Anna Matušinová

Zločin agrese a Mezinárodní trestní soud

Diplomová práce

Vedoucí diplomové práce: prof. JUDr. Čestmír Čepelka, DrSc.

Datum vypracování práce: srpen 2012

Čestné prohlášení

Prohlašuji, že jsem předkládanou diplomovou práci vypracovala samostatně za použití zdrojů a literatury v ní uvedených. Práce nebyla využita k získání jiného nebo stejného titulu.

V Praze dne 21. srpna 2012

Mgr. Anna Matušinová

Děkuji prof. JUDr. Čestmíru Čepelkovi, DrSc. Za vedení mé práce, za odborné připomínky a za velice vstřícný přístup, který mi poskytl. Velký dík též patří mé rodině a mému okolí za neustálou podporu.

OBSAH

1. ÚVOD	6
2. HISTORICKÝ VÝVOJ KONCEPTU AGRESE A ZLOČINU AGRESE.....	8
2.1 POČÁTEK 20. STOLETÍ	8
2.2 OBDOBÍ OD DRUHÉ SVĚTOVÉ VÁLKY DO ROKU 1974.....	12
2.3 VÝVOJ OD ROKU 1974 DO ŘÍMSKÉHO STATUTU.....	16
3. VÝZNAMNÉ PRÁVNÍ DOKUMENTY SOUVISEJÍCÍ S AGRESÍ	18
3.1 CHARTA OSN	18
3.2 REZOLUCE 3314	20
4. MEZINÁRODNÍ TRESTNÍ SOUD A ZLOČIN AGRESE	22
4.1 CESTA KE VZNIKU MEZINÁRODNÍHO TRESTNÍHO SOUDU	22
4.2 DEBATA O ZAKOMPOVÁNÍ ZLOČINU AGRESE DO ŘÍMSKÉHO STATUTU	25
4.3 ZVLÁŠTNÍ SKUPINA PRO ZLOČIN AGRESE.....	27
4.3.1 <i>Návrhy SWGCA na zakomponování zločinu agrese.....</i>	<i>29</i>
4.3.2 <i>Návrhy SWGCA na zakomponování aktu agrese .....</i>	<i>31</i>
4.3.3 <i>Způsoby vstupu návrhů v platnost.....</i>	<i>31</i>
5. REVIZNÍ KONFERENCE V KAMPALE	33
5.1 PRŮBĚH KONFERENCE	34
5.2 ZLOČIN AGRESE A AKT AGRESE.....	37
5.3 VÝKON JURISDIKCE.....	38
5.4 ZLOČIN AGRESE A RADA BEZPEČNOSTI VE VZTAHU K MTS.....	42
5.5 SHRNUÍ.....	46
6. PRÁVO MEZINÁRODNÍ ODPOVĚDNOSTI STÁTU	48
6.1 NÁVRH ČLÁNKŮ O ODPOVĚDNOSTI STÁTU ZA MEZINÁRODNĚ PROTIPRÁVNÍ CHOVÁNÍ.....	48
6.2 ODPOVĚDNOST ZA PORUŠENÍ KOSENTNÍCH NOREM.....	52
6.3 PRÁVNÍ FORMY UKONČENÍ VÁLEČNÉHO STAVU	56
6.4 SHRNUÍ.....	58

7. ZÁVĚR.....	59
8. SEZNAM ZKRATEK.....	61
9. 9. SEZNAM POUŽITÉ LITERATURY A PRAMENŮ.....	62
9.1 PRIMÁRNÍ ZDROJE	62
9.2 SEKUNDÁRNÍ ZDROJE.....	66
ABSTRAKT	70
ABSTRACT	71
KLÍČOVÁ SLOVA.....	72
KEY WORDS.....	72

1. ÚVOD

Ještě nikdy tolik norem neregulovalo chování lidí a doposud lidstvo nevyvíjelo tolik úsilí, aby zaplnilo mezery mezi těmito normami. Na jedné straně stojí zastánci myšlenky, která prosazuje obžalování jedinců a jejich následného potrestání za porušení právních norem. Tyto myšlenky nabývají na síle dokonce i na mezinárodní úrovni. Na druhé straně se státy snaží zabránit možnosti obžalovat své vrcholné představitele za porušení právních norem při provádění zahraniční politiky státu. Problematika zločinu agrese tudíž patří mezi ožehavá témata, neboť státy nepřestávají klást otázku, kdo je kompetentní, aby posuzoval jejich zahraniční politiku. Prvním významným krokem k uchopení agrese mezinárodním právem byla *Úmluva o definici agrese* podepsaná v Londýně v roce 1933. O čtyřicet let později, v roce 1974, přijalo Valné shromáždění Organizace spojených národů (dále jen VS OSN) definici agrese v rezoluci 3314.

V roce 1998 státy schválily Římský statut Mezinárodního trestního soudu (dále jen Soud, MTS). Založení Soudu znamenalo obrovský krok kupředu v oblasti vynucování norem mezinárodního trestního práva. Jurisdikce soudu se vztahuje na nejzávažnější zločiny, jejichž definice jsou zakomponovány do Římského statutu (dále jen Statut, ŘS). Jedná se o válečné zločiny, genocidu, zločiny proti lidskosti a zločin agrese. Pouze první tři ze jmenovaných však byly blíže ve Statutu specifikovány, zatímco na čtvrtém se státy nedohodly. Přestože rezoluce 3314 znamenala významný předěl v chápání zločinu agrese, její text se nepodařilo začlenit do jurisdikce nově vzniklých mezinárodních ad hoc tribunálů stejně jako do Římského statutu. Neschopnost mezinárodního společenství najít přijatelnou definici zločinu agrese zapříčinila, že MTS měl tento zločin ve své jurisdikci, nicméně nemohl jí nad ním vykonávat. V roce 2002 se Valné shromáždění rozhodlo založit Zvláštní skupinu pro zločin agrese (dále jen SWGCA), jejímž cílem byla snaha o zlepšení současné situace a nalezení všeobecně akceptovatelné definice pro text Statutu. Svou práci SWGCA završila během Revizní konference (dále jen Konference, RK) v roce

2010, na které delegáti schválili doplnění Římského statutu.¹ Přestože se delegáti na definici agrese shodli, bude ještě trvat přinejmenším sedm let, než MTS bude schopen uplatnit svou jurisdikci v případě spáchání zločinu agrese.²

Diplomová práce na počátku seznamuje čtenáře se základními pojmy, které souvisí s definováním zločinu agrese. V následujících kapitolách je popsán historický vývoj chápání zločinu agrese a snaha o kodifikaci pojmu. Na rozboru významných mezinárodně právních dokumentů je ukázán posun, který se během téměř stoletého vývoje definice udál. Hlavní část práce se zabývá vztahem zločinu agrese k Mezinárodnímu trestnímu soudu. Pro jednodušší orientaci v tématu práce též obsahuje krátký exkurz do formování MTS³ a následně rozebírá snahy o zakomponování zločinu agrese do Římského statutu. Historický exkurz je zakončen kapitolou věnovanou Revizní konferenci v Kampale.⁴

Poté, co je čtenář seznámen s historickou částí, dostává se k hlavní myšlence, která vedla k sepsání práce - konceptu mezinárodní odpovědnosti států. Motivem, jenž vedl k vytvoření diplomové práce, byla snaha jít poněkud proti všeobecné tendenci akademiků, praktiků i politiků, kteří obhajují začlenění zločinu agrese do jurisdikce MTS. Cílem práce není opisovat donekonečna opakované důvody, proč by zločin agrese měl být v Římském statutu definován. Právě naopak. Autorka práce se domnívá, že je přínosné ukázat jiný pohled na celou problematiku. Přístup konzervativních právních teoretiků, kteří argumentují, že z teoretických ani pojmových důvodů, nemůže zločin agrese do jurisdikce Soudu patřit. Práce se tedy snaží dokázat, že Mezinárodní trestní soud není institucí, která by měla stíhat spáchání zločinu agrese.

---

¹ Podle Římského statutu (článek 121) se Revizní konference má konat nejdříve 7 let po jeho vstup v platnost.

² Viz kapitola 5. Revizní konference v Kampale.

³ Kapitola číslo 4. 1. Cesta ke vzniku Mezinárodního trestního soudu, vychází z kapitoly čtyři autorčiny bakalářské práce. MATUŠINOVÁ, Anna. *Potřebují USA Mezinárodní trestní soud, nebo potřebuje Mezinárodní trestní soud USA?*. Brno, 2009. 54 s. Bakalářská práce. Masarykova univerzita, Fakulta sociálních studií, Katedra mezinárodních vztahů a evropských studií. Vedoucí práce Lubomír Majerčík. Dostupný také z WWW: <http://is.muni.cz/th/210609/fss_b/bakalarska_prace.pdf>

⁴ Text je ukončen k platnému právnímu stavu dne 21. srpna 2012.

2. HISTORICKÝ VÝVOJ KONCEPTU AGRESE A ZLOČINU

AGRESE

Sledování historického vývoje chápání konceptu agrese a zločinu agrese je důležité pro pochopení dnešního postoje států k definování těchto pojmů. Z důvodů historické kontinuity kapitoly nejsou striktně odděleny dokumenty zabývající se definováním jednoho či druhého pojmu. Z pohledu historického vývoje lze říci, že na definování konceptu agrese postupně navázala snaha právně uchopit zločin agrese. U každého dokumentu popsaného v následující kapitole je uvedeno, kterým pojmem se konkrétně zabývá a v jakém rozsahu tak činí. Koncept agrese, jako akt státu, je rozveden v *Paktu Společnosti národů*, *Návrhu Smlouvy o vzájemné pomoci*, *Ženevském protokolu o pokojném řešení mezinárodních sporů*, *Briand-Kelloggově paktu* a *Úmluvě o definici agrese*. Zločinem agrese se zabývá *Versailleská smlouva*.

2.1 Počátek 20. století

Myšlenka potrestat zločiny později označené pojmem zločiny podle mezinárodního práva není příliš stará. Mezinárodní trestní právo je poměrně novým konceptem, jehož základy byly položeny na začátku 20. století. Již po francouzsko-pruské válce se v roce 1872 švýcarský právník Gustave Moynier z Mezinárodního výboru Červeného kříže snažil postavit jedince před mezinárodní trestní soud za závažné zločiny a umožnit jejich následné potrestání. Mezinárodní trestní soud měl soudit porušení *Ženevské úmluvy o zlepšení osudu raněných a nemocných v polních armádách* (1864). Trestány měly být jednotlivé osoby, které páchaly ukrutnosti v rozporu se závazky plynoucí z Úmluvy.⁵

Možností soudit císaře Viléma II. se zabývaly i vítězné mocnosti po první světové válce. Článek 227 *Versailleské smlouvy*⁶ obsahuje vznesení veřejné žaloby

---

⁵ ČEPELKA, Čestmír. Mezinárodní trestní soudnictví. *Právník*. 1999, roč. 138, č. 10, s. 897-916.

⁶ Trestními ustanoveními se zabývají články 227 až 230 *Versailleské smlouvy*. Versailleská Smlouva, čl. 227 – 230. Dostupný také z WWW <http://avalon.law.yale.edu/subject_menus/versailles_menu.asp>

na císaře Viléma II.⁷ pro nejhrubší porušení zásad mezinárodní mravnosti a posvátné autority smluv. Koncept mezinárodního soudu byl upraven stejným článkem, nicméně soud nebyl nikdy ustaven a pachatelé nikdy nebyli souzeni.⁸ Ostatní osoby pak měly být podstaveny před vojenské soudy vítězných mocností a souzeny za činy přičítící se zákonům a zvykům válečným (článek 228). V pojetí *Versailleské smlouvy* byl zločin agrese chápán jako čin jednotlivce, a proto za něj měl být souzen. Nicméně je třeba zdůraznit, že císař Vilém II., jak již bylo řečeno, neměl být souzen za zločin agrese, ale za nerespektování smluv.

V *Paktu Společnosti národů* (dále jen Pakt)⁹ z roku 1919 lze též nalézt ustanovení týkající se agrese. Článek 10 stanoví, že členové Společnosti národů (dále jen SN) budou hájit stávající územní integritu a existující politickou nezávislost všech členů SN proti každému vnějšímu útoku. Při útoku, hrozbě (tzv. preventivním útoku) nebo nebezpečí útoku (tzv. preemptivním útoku)¹⁰ navrhne Rada prostředky, jak zabezpečit závazek plynoucí z článku 10. Jakákoliv válka či její hrozba proti jednomu členu je chápána jako hrozba celé SN, proto o dalším postupu rozhodne Rada tak, aby mír byl účinně chráněn (článek 11).¹¹ Články 12, 13 a 15 pak stanoví povinnost předložit spor mezi členskými státy SN rozhodčímu řízení nebo Radě k přezkoumání. Státy se nesmí uchýlit k válce dříve než po třech měsících od zprávy Rady nebo od rozsudku rozhodčího řízení.¹² Článek 14 pak zmocňuje Radu k vytvoření návrhu Stálého mezinárodního soudního dvora, jež má následně předložit členům SN. Cílem

---

⁷ Odmítnutí Nizozemí vydat císaře Viléma II. představovalo jednu z příčin, proč nebyla myšlenka mezinárodního soudu realizována. Nizozemí císaře nevydalo zejména proto, že zločiny, ze kterých byl císař obviněn, nebyly v souladu s jeho ústavou. Navíc část o trestní odpovědnost byla široce kritizována politiky i právníky. Spojenci nakonec souhlasili s tím, že procesy se zločinci proběhnou před říšským soudním dvorem v Lipsku. Tzv. lipské procesy položily základ pro myšlenku, že vojáci mohou být souzeni za zločiny, které spáchali během válečného konfliktu. CASSESE, Antonio. *International Criminal Law*. 1. vyd. Oxford: Oxford University Press, 2003, 472 s. ISBN 0199259119, s. 327 – 328.

⁸ SUNARDI, Teddy. Mezinárodní trestní soud a jeho předchůdci. *Mezinárodní vztahy*. 2000, roč. 35, č. 1, s. 36 - 46.

⁹ Pakt Společnosti národů. Dostupný také z WWW <http://avalon.law.yale.edu/20th_century/leagcov.asp#art10>

¹⁰ Vymezení pojmů preventivní a preemptivní útok viz ČEPELKA, Čestmír; ŠTURMA, Pavel. *Mezinárodní právo veřejné*, 1.vyd. Praha: C.H.Beck, 2008, 840 s. ISBN 9788071797289, s. 649.

¹¹ Obdobně dle článku 16 jakýkoliv útok členu proti jinému členovi je chápán jako akt proti celé Společnosti národů.

¹² Podle Paktu musí být rozsudek vydán v přiměřené lhůtě. Zpráva Rady musí být vydána do šesti měsíců ode dne, kdy se na ní strany sporu obrátily.

Stálého mezinárodního soudního dvora mělo být řešení mezinárodních sporů mezi členy SN. Samotný *Pakt Společnosti národů* upravuje agresi pouze jako akt státu, nezabývá se odpovědností jednotlivce za něj. Přestože ustanovení Paktu byla poměrně striktní, problém Společnosti národů tkvěl v její slabosti a nedostatku moci, která by donutila státy dodržovat své mezinárodní závazky vyplývající z členství v SN.¹³

Text *Návrhu Smlouvy o vzájemné pomoci* (dále jen Návrh Smlouvy) vypracovaný Radou v roce 1923 byl jedním z dalších kroků v mezinárodně-právním chápání agrese. Jeho článek 1 prohlašuje agresivní válku za mezinárodní zločin a zavazuje smluvní strany, aby tento zločin v žádném případě nespáchaly. V Návrhu Smlouvy není žádné ustanovení týkající se individuální trestní odpovědnosti. Návrh Smlouvy byl poslán vládám všech členských i nečlenských států SN k okomentování. Jelikož tehdejší významné mocnosti, tedy Německo, Rusko, Velká Británie a USA, prohlásily, že text dokumentu rozhodně nepodpoří, byl Návrh Smlouvy pohřben.¹⁴

Koncept agrese upravoval též *Ženevský protokol o pokojném řešení mezinárodních sporů* (dále jen Protokol) z roku 1924.¹⁵ Preambule Protokolu podporuje myšlenku odsouzení agresivní války a prohlašuje ji za mezinárodní zločin. Signatáři se zavázali neuchýlit se k válce mimo dva případy – 1) obrany proti aktům agrese, 2) nebo za předpokladu, že jednají v souladu s rozhodnutím Rady či Shromáždění Společnosti národů (článek 2). Státy se též zavázaly, že se vyvarují jakéhokoliv činu, který by mohl znamenat hrozbu agresi (článek 8).¹⁶ Protokol se elegantně vyhýbá definici agrese tím, že definuje agresora jako „každý stát, který se uchýlí k válce a tím poruší závazky

---

¹³ KISSINGER, Henry. *Diplomacy*. 1.vyd. New York: Simon & Schuster, 1994, 916 s. ISBN 978-0671510992, s. 259-279.

¹⁴ FERENCZ, Benjamin Berell. *Defining international aggression: The search for world peace*, Vol.I. 1.vyd. New York: Oceana Publications, 1975, 558 s. ISBN 978-0379002713, s. 10. Text Návrhu Smlouvy s.77.

¹⁵ Protokol byl vytvořen na základě československé iniciativy, kterou podpořilo dalších 48 zástupců států. Tyto státy spolupracovaly na vypracování Protokolu a doporučily jednomyslně jeho ratifikaci. Podle Protokolu text nemohl vstoupit v platnost, dokud nebyl ratifikován většinou Stálých členů Rady SN a dalšími deseti státy. Přestože měl Protokol zpočátku širokou podporu, byl nakonec podepsán jen 16 státy a následně ratifikován jenom Československem. Masivní úpadek podpory pravděpodobně zapříčinilo striktní odmítnutí textu Spojenými státy a Velkou Británií. GARNER, James William. The Geneva Protocol for the Pacific Settlement of International Disputes. *The American journal of International Law*. 1925, roč. 19, č. 1, s. 123 - 124.

¹⁶ MILLER, David Hunter. *The Geneva Protocol*. 1.vyd. New York: The Macmillan Company, 1925. 279 s. ISO 8859-1, s. 54-63. Dostupný také z WWW <<http://www.gutenberg.org/files/28950/28950-h/28950-h.htm#chap01>>

stanovené Paktem nebo tímto Protokolem“ (článek 10).¹⁷ Protokol navazuje na znění Návrhu Smlouvy, když stanoví povinnost vzájemné spolupráce mezi stranami proti jakémukoliv agresorovi. Stejně jako v Návrhu Smlouvy je i zde za agresora chápán stát a zároveň chybí individuální odpovědnost pachatelů. I tento dokument skončil neúspěchem kvůli rozhodnutí Velké Británie jej nepodpořit.¹⁸

Dalším významným dokumentem spojeným s mírovým upořádáním mezinárodních sporů, který rozhodně nesmí být opomenut, byl *Briand-Kelloggův pakt*¹⁹ podepsaný v Paříži v roce 1928.²⁰ Dokument připravil francouzský ministr zahraničních věcí Aristide Briand a jeho americký protějšek Frank B. Kellogg. Smluvní strany deklarovaly, že „odsuzují válku jako prostředek k vyřešení mezinárodních neshod a zřikají se jí jako prostředku národní politiky ve svých vzájemných vztazích“ (článek 1). Jakékoliv spory mezi nimi měly být napříště řešeny pokojnými prostředky (článek 2). Mezinárodní společenství prostřednictvím Briand-Kellogova paktu uznalo, že válka je ilegální čin, přestože ho zatím neprohlásilo za zločin podle mezinárodního práva. Briand-Kelloggův pakt stejně jako předchozí dokumenty upravuje agresi jako akt státu, ne jednotlivce. Zásadním nedostatkem dokumentu byla absence jakékoliv klauzule umožňující jeho vynutitelnost a případný postup pro potrestání státu, který by ho porušil uchýlením se k válce. Přestože ustanovení smlouvy nezabránila státům v agresi, která vyústila ve druhou světovou válku, její znění mělo významný vliv na další rozvoj mezinárodního práva. Text se později stal základem pro vymezení pojmu zločin proti míru během Norimberského procesu.

---

¹⁷Ženevský protokol o pokojném řešení mezinárodních sporů. Dostupný také z WWW <<http://www.unhcr.org/refworld/publisher,LON,,,40421a204,0.html>>

¹⁸ Zástupci Velké Británie doslova prohlásili, že „Velká Británie nechce být zatažena do konfliktu s USA, což by se mohlo stát, pokud by se absolutně zavázala přijmout opatření na podporu Paktu SN ve vztahu k Návrhu Smlouvy či Protokolu.“ PORRITT, Arthur; SALTER, Arthur. *Causes of War: Economic, Industrial, Racial, Religious, Scientific and Political*. 1.vyd. Londýn: Macmillan, 1932. 235 s. ISBN 2979214, s. 175-176.

¹⁹Formální název zní Všeobecná smlouva o odmítnutí války, nicméně dokument je znám spíše pod pojmem Briand-Kelloggův pakt. *Briand-Kelloggův Pakt*. Dostupný také z WWW <http://avalon.law.yale.edu/20th_century/kbpact.asp>

²⁰ Původní počet signatářů činil patnáct, mezi které patřila Austrálie, Belgie, Československo, Francie, Indie, Irsko, Itálie, Japonsko, JAR, Kanada, Německo, Nový Zéland, Polsko, USA a Velká Británie. Celkem Pakt však podepsalo 62 států. BORCHARD, Edwin. *The Multilateral Pact „Renunciation of war“*. Dostupný z WWW <http://avalon.law.yale.edu/20th_century/kbbor.asp>

Významný krok ke specifikaci agrese představovala *Úmluva o definici agrese* (dále jen *Úmluva*),²¹ která byla podepsána v Londýně v roce 1933.²² Dokument je považován za první formální definici spojenou s pojmem agrese, přestože zde tento pojem přímo definován není. Článek 2 obsahuje enumerativní výčet činů, které pokud stát spáchá, je považován za agresora (příčemž stačí spáchat jeden čin ze zde uvedených činů). Článek 3 definitivně odmítá jakékoliv politické, vojenské, ekonomické či jiné myšlenkové pohnutky, které vedly stát k agresi. Podle textu *Úmluvy*, porušení jejího článku 2 nemůže být ospravedlnitelné žádným z těchto motivů. Pouze zisk dvou ratifikací *Úmluvy* mezi smluvními stranami stačil k tomu, aby smlouva vstoupila v platnost. Smluvní státy jí byly vázány, přestože její text podepsalo pouze devět z nich.

2.2 Období od druhé světové války do roku 1974

Přelomovým bodem v chápání mezinárodního trestního práva byla druhá světová válka.²³ Tendence neudělat stejnou chybu jako po první světové válce byla zřejmá.²⁴ Během druhé světové války se sice objevily úvahy o potrestání válečných zločinců bez soudního procesu, delegáti čtyř světových mocností se však nakonec rozhodli vytvořit Mezinárodní vojenský soudní dvůr (dále jen *Tribunál*, *Norimberský*

---

²¹ *Úmluva o definici agrese*. Dostupný také z WWW
<<http://www.ijl.org/courses/documents/ConventionontheDefinitionofAggression.pdf>>

²² *Úmluva* byla založena na sovětském návrhu z roku 1933 prezentovaném na Konferenci o odzbrojení. Byla podepsána mezi Afghánistánem, Estonskem, Finskem (které přistoupilo později), Lotyšskem, Persií, Polskem, Rumunskem, Tureckem a SSSR. Obdobné smlouvy byly též podepsány mezi Československem, Jugoslávií, Tureckem a SSSR, další pak mezi Litvou a SSSR. FERENCZ, Benjamin Berell. *Defining international aggression: The search for world peace*, Vol.I. 1.vyd. New York: Oceana Publications, 1975, 558 s. ISBN 978-0379002713, p. 34.

²³ Pouhé dva roky po válce napsal slavný právník a diplomat Philip Caryl Jessup: „*snaha vytvořit mezinárodní trestní právo, které by sloužilo jako odstrašující prostředek válce, prostřednictvím uložení trestu jednotlivcům bylo často diskutováno. Toto je první moment v historii, kdy činnost na takovémto návrhu není jen politicky možnou, ale i nezbytnou. Je to důležité, protože precedent se bude vyvíjet. Pokud ho nepodpoříme a neposuneme kupředu, sklouzne zpět. Vznikne situace, kdy agresivní válka nebude považována za zločin a že s jednotlivcem, který je vinen ohrožením mezinárodního veřejného klidu, nebude zacházeno jako se zločincem*“ JESSUP, Philip Caryl. *The Crime of Aggression and the Future of International Law. Political Science Quarterly*. 1947, roč. 62, č. 1, s. 4.

²⁴ Americký prezident Franklin D. Roosevelt podpořil myšlenku trestního řízení s válečnými zločinci, přičemž Sovětský svaz navrhl vytvořit mezinárodní trestní soud. Přestože tribunál v Norimberku a Tokiu znamenal velký krok v oblasti mezinárodního trestního práva, je nutné si uvědomit, že největší zločinci a vůdci konfliktu nikdy nebyli postaveni před soud – Adolf Hitler i Benito Mussolini byli již mrtví a japonský císař Hirohito nebyl nikdy stíhán ani odsouzen.

tribunál) s cílem soudit a potrestat evropské válečné zločince.²⁵ Tribunál vznikl na základě Londýnské dohody o stíhání válečných zločinců v Norimberku dne 8. srpna 1945.²⁶ Jurisdikce *ratione materiae* Tribunálu se vztahovala na zločiny proti míru, válečné zločiny a zločiny proti lidskosti (článek 6). Zločiny proti míru by podle dnešní terminologie mohly být označeny jako agrese,²⁷ což lze vyčíst z definice článku 6 (a) „osnování, příprava, podněcování nebo podniknutí útočné války nebo války porušující mezinárodní smlouvy, dohody nebo záruky, anebo účast na společném plánu nebo spiknutí k provedení čehokoliv z toho, co bylo výše uvedeno“.²⁸ Jurisdikce *ratione personae* se vztahovala na vůdce, organizátory, podněcovatele a spoluviníky, kteří zosnovali plán k provedení některého ze zločinů, jež Tribunál soudil, nebo se účastnili jeho provádění. Na počátku musel Tribunál čelit kritice, že zločiny proti míru a zločiny proti lidskosti byly souzeny *ex post facto*, což by znamenalo, že soudit pachatele za jejich spáchání by bylo porušením základního právního pravidla *nullum crimen sine lege*. Toto tvrzení však není pravdivé, jak většina žalobců deklarovala ve svých úvodních projevech. Žalobci jako argument pro svá tvrzení použili výše zmíněné dokumenty, tedy *Návrh Smlouvy o vzájemné pomoci, Briand-Kellogův Pakt, Úmluvu o definici agrese*, ale i *Ženevský protokol z roku 1924*.²⁹

Tribunál ovlivnil mezinárodní právo hned v několika ohledech. Prolomil státní monopol v oblasti trestního práva a stanovil speciální kategorii tzv. zločiny podle mezinárodního práva. Poprvé v historii byla vytvořena nadnárodní instituce, která měla za úkol soudit a trestat za určitý okruh spáchaných zločinů. Rozsudky Tribunálu založily odpovědnost za zločiny proti lidskosti a zločiny proti míru, které se v průběhu 20. století postupně staly předmětem zákazu mezinárodního obyčejového práva.

---

²⁵ JÍLEK, Dalibor. Přemítání a založení Mezinárodního tribunálu pro stíhání osob odpovědných za závažná porušení mezinárodního práva humanitárního spáchaná na území bývalé Jugoslávie od roku 1991. *Časopis pro právní vědu a praxi*. 1996, roč. 4, č. 1, str. 56.

²⁶ Kompetence a funkce Tribunálu byly upraveny speciálním Statutem Mezinárodního vojenského soudního dvora.

²⁷ Tribunál používal pojem agresivní nebo též útočná válka místo pojmu agrese.

²⁸ *Charta Mezinárodního vojenského tribunálu*. Dostupná z WWW <<http://avalon.law.yale.edu/imt/imtconst.asp>>

²⁹ Pravděpodobně nejznámějším úvodním projevem je řeč *Justice Jackson's Opening Statement for the Prosecution*. Dostupná z WWW <<http://www.law.umkc.edu/faculty/projects/ftrials/nuremberg/jackson.html>>, ve které lze nalézt zmínky o některých výše uvedených dokumentech.

Ustanovení Charty Tribunálu a výroky z rozsudků daly vzniknout množství mezinárodně právních dokumentů.³⁰ Norimberský proces přispěl ke kodifikaci Úmluvy o zabránění a trestání zločinu genocidia (1948), Všeobecné deklarace lidských práv (1948), Úmluvy o nepromlčitelnosti válečných zločinů a zločinů proti lidskosti (1968), Ženevské úmluvy na ochranu obětí války (1949) a jejich Dodatkových protokolů (1977). Tribunál zdůraznil mimořádnou závažnost stíhaných zločinů a prohlásil, že agresivní válka není kompatibilní s Chartou Tribunálu (konkrétně se zločiny proti míru) a je považována za mezinárodní zločin.³¹ Norimberský tribunál položil základy dnešního chápání agrese jako mezinárodního zločinu a definoval společné znaky pro trestní odpovědnost jednotlivců v mezinárodním právu.³²

Podpora zásad mezinárodního práva obsažených v Chartě Tribunálu a v jeho rozsudcích (tzv. norimberské zásady) byla deklarována rezolucí Valného shromáždění OSN č. 95 v roce 1946.³³ Valné shromáždění v roce 1947 vyzvalo *rezolucí 177* Komisi pro mezinárodní právo (dále jen Komise), aby formulovala principy mezinárodního práva, které vyplynuly z rozsudků Norimberského tribunálu. Komise zásady předložila v roce 1950:

Každý, kdo spáchá čin, zakládající zločin podle mezinárodního práva, odpovídá za tento zločin a podléhá trestu.

Skutečnost, že vnitrostátní právo neukládá trest za zločin, zakládající zločin podle mezinárodního práva, nezbavuje pachatele odpovědnosti podle mezinárodního práva.

---

³⁰ CASSESE, Antonio. *International Criminal Law*. 1. vyd. Oxford: Oxford University Press, 2003, 472 s. ISBN 0199259119, s. 333.

³¹ Tento závěr je patrný ze závěrečného rozsudku Tribunálu – „*rozpoutání agresivní války není jen zločinem mezinárodního charakteru, je nejtěžším mezinárodním zločinem, který se liší od jiných válečných zločinů pouze tím, že obsahuje v sobě koncentrované zlo, které je obsaženo v každém z ostatních zločinů*“. Rozsudek *The Nazi Regime in Germany*. Dostupný z WWW <<http://avalon.law.yale.edu/imt/judnazi.asp#common>>

³² Trestní odpovědnost jednotlivců v mezinárodním právu vychází z rozsudku Tribunálu – „*zločiny proti mezinárodnímu právu jsou spáchány lidmi, ne abstraktními subjekty, tudíž pouze skrze potrestání jednotlivců, kteří spáchali tyto zločiny, mohou být ustanovení mezinárodního práva vynucována*“. *Judgment: The Law of the Charter*. Dostupný z WWW <<http://avalon.law.yale.edu/imt/judlawch.asp>>

³³ *Rezoluce Valného shromáždění 95 (I) z roku 1946*. Dostupná z WWW <http://untreaty.un.org/cod/avl/pdf/ha/ga_95-I/ga_95-I_ph_e.pdf>

Skutečnost, že pachatel činu, který zakládá zločin podle mezinárodního práva, jednal jako hlava státu nebo odpovědný vládní činitel, ho nezbavuje odpovědnosti podle mezinárodního práva.

Skutečnost, že někdo jednal podle příkazu své vlády nebo nadřízeného nezbavuje ho odpovědnosti, měl-li skutečnou možnost morální volby.

Jakákoliv osoba obviněná ze spáchání zločinu podle mezinárodního práva má právo na nestranný soudní proces.

Zločiny podle mezinárodního práva jsou – zločiny proti míru, válečné zločiny a zločiny proti lidskosti³⁴

Napomáhání k páčání zločinů vyjmenovaných v zásadě č. VI. je chápáno jako zločin podle mezinárodního práva.³⁵

Norimberské zásady se staly základním kamenem pro mezinárodní právo trestní druhé poloviny 20. století.

V roce 1950 přijalo Valné shromáždění OSN rezoluci 380, která prohlašovala, že „[VS] slavnostně znovu potvrzuje, že bez ohledu na to, jaké zbraně jsou použity, jakákoliv agrese [...] je nejzávažnějším ze všech zločinů proti světovému míru a bezpečnosti“ (článek 1).³⁶ Přijetím rezoluce 897 se Valné shromáždění OSN v roce 1954 rozhodlo vytvořit Zvláštní výbor pro otázku definice agrese. Kvůli nedostatku politické podpory však byla práce Výboru neúspěšná a nový Výbor byl znovu zřízen v roce 1967 rezolucí 2330. Práce Výboru konečně vyústila ve vytvoření definice agrese. Návrh byl předložen Valnému shromáždění a následně schválen jako rezoluce 3314.³⁷

---

³⁴ Definice zločinů vychází z článku 6 Charty Tribunálu.

³⁵ ŠTURMA, Pavel. *Mezinárodní trestní soud a stíhání zločinů podle mezinárodního práva*. 1. vyd. Praha: Karolinum, 2002. 311 s. ISBN 8024603055, s. 44 - 48.

³⁶ *Rezoluce Valného shromáždění 380 (V)*, z roku 1950. Dostupná z WWW <<http://www.un.org/documents/ga/res/5/ares5.htm>>

³⁷ Rezoluce bude více rozebrána v podkapitole 3. 2. Rezoluce 3314.

2.3 Vývoj od roku 1974 do Římského statutu

Ve výše zmíněné rezoluci 177 z roku 1947 Valné shromáždění vyzvalo Komisi pro mezinárodní právo, aby též začala pracovat na *Návrhu Kodexu zločinů proti míru a bezpečnosti lidstva* (dále jen Návrh Kodexu).³⁸ Komise dokončila Návrh Kodexu a předložila ho Valnému shromáždění v roce 1951.³⁹ Komise limitovala rozsah trestných činů proti míru a bezpečnosti lidstva na trestné činy, které obsahovaly politický prvek (vyjmula pirátství, obchod s nebezpečnými drogami, apod.). Komise podpořila myšlenku plynoucí z rozsudku Norimberského tribunálu týkající se osobní odpovědnosti jedince za zločiny.⁴⁰ Zvláštní zpravodaj Komise dospěl k závěru, že „*přirozený pojem (okolnosti konkrétního případu) agrese je konceptem per se, který nelze definovat*“.⁴¹ Třetí Návrh Kodexu byl Komisí předložen v roce 1954.⁴² Text byl založen na návrhu z roku 1951 a obsahoval 13 kategorií zakázaných činů, včetně agrese, které však bohužel nebyly definovány. Valné shromáždění se nakonec Návrhem Kodexu vůbec nezabývalo.⁴³ V roce 1980 byly práce na Návrhu Kodexu obnoveny, ale kvůli silné opozici Kanady, Nizozemí, USA a Velké Británie ke konsensu ohledně definice agrese nedošlo.⁴⁴ Mezi trestné činy, které definoval Návrh Kodexu v roce

---

³⁸ Rezoluce Valného shromáždění 177 (II), z roku 1947. Dostupná z WWW <http://untreaty.un.org/ilc/summaries/7_3.htm>

³⁹ *Draft Code*, 1951, s. 134 – 137. Dostupný z WWW <[http://untreaty.un.org/ilc/publications/yearbooks/Ybkvolumes\(e\)/ILC_1951_v2_e.pdf](http://untreaty.un.org/ilc/publications/yearbooks/Ybkvolumes(e)/ILC_1951_v2_e.pdf)>

⁴⁰ FENWICK, Charles G. *Draft Code of Offences Against the Peace and Security of Mankind. The American Journal of International Law*. 1952, roč. 46, č. 1, s. 98-100.

⁴¹ *The Draft Code, Second report by Special Rapporteur*, s. 68. Dostupný z WWW <[http://untreaty.un.org/ilc/publications/yearbooks/Ybkvolumes\(e\)/ILC_1951_v2_e.pdf](http://untreaty.un.org/ilc/publications/yearbooks/Ybkvolumes(e)/ILC_1951_v2_e.pdf)>

⁴² *Draft Code*, 1954. Dostupný z WWW <http://untreaty.un.org/ilc/texts/instruments/english/draft%20articles/7_3_1954.pdf>

⁴³ Viz International Law Commission. *Draft Code of Offences against the Peace and Security of Mankind (Part I)*. Dostupná z WWW <http://untreaty.un.org/ilc/summaries/7_3.htm#_ftn5>

⁴⁴ Vlády argumentovaly tím, že diskuze ohledně Návrhu Kodexu je ztrátou času, neboť konsensus stejně nemůže být v současné mezinárodní situaci dosažen. Navíc poukázovaly, na to že by tento konsensus stejně neznamenal žádné obohacení pro stávající úmluvy a deklarace. Spojené státy argumentovaly, že rezoluce z roku 1974 je nepřesná pro to, aby sloužila jako základ pro mezinárodní obžalobu. V tomto kontextu je zajímavé, že Spojené státy americké raději spoléhaly na více nepřesnou definici, podle níž soudily německé vůdce v rámci Norimberského Tribunálu. FERENCZ, Benjamin Berell. *The Draft Code of Offences Against the Peace and Security of Mankind. The American Journal for International Law*. 1981, roč. 75, č. 3, s. 676.

1988,⁴⁵ byla zařazena i agrese (více méně založena na rezoluci 3314) a hrozba agresí. V roce 1996 předložila Komise výsledný Návrh Kodexu, jehož text sice neobsahuje definici zločinu agrese,⁴⁶ ale stanoví odpovědnost jedince za jeho spáchání (články 2 a 16). Za zločin agrese je podle něj odpovědný „jedinec, který se jako lídr nebo organizátor aktivně podílí nebo nařizuje plánování, přípravu, zahájení nebo vedení agrese spáchané státem“.⁴⁷ Za zločin agrese by měl jednatelce na rozdíl od dalších zločinů vymezených Kodexem stíhat budoucí mezinárodní soud.

Zločin agrese nebyl zakomponován do jurisdikce Mezinárodního trestního tribunálu pro bývalou Jugoslávii (dále jen ICTY) ani do Mezinárodního trestního tribunálu pro Rwandu (dále jen ICTR). Podle *rezoluce 827*, která byla přijata Radou bezpečnosti (dále jen RB) v roce 1993, měl ICTY jurisdikci nad závažnými porušeními Ženevských úmluv, porušením válečného práva, genocidou a zločiny proti lidskosti. ICTR byl založen *rezolucí Rady bezpečnosti 955* a jeho jurisdikce byla zaměřena na genocidu, zločiny proti lidskosti a válečné zločiny.

---

⁴⁵*Draft Code*, 1988, s. 94 – 108. Dostupný z WWW

<[http://untreaty.un.org/ilc/publications/yearbooks/Ybkvolumes\(e\)/ILC_1991_v2_p2_e.pdf](http://untreaty.un.org/ilc/publications/yearbooks/Ybkvolumes(e)/ILC_1991_v2_p2_e.pdf)>

⁴⁶ Zároveň zde chybí zločin hrozba agresí, který byl zařazen v předchozím Návrhu Kodexu z roku 1988.

⁴⁷*Draft Code*, 1996, Dostupný z WWW

<http://untreaty.un.org/ilc/texts/instruments/english/draft%20articles/7_4_1996.pdf>

3. VÝZNAMNÉ PRÁVNÍ DOKUMENTY SOUVISEJÍCÍ S AGRESÍ

Nejvýznamnějšími právními dokumenty, které upravovaly agresí, byla donedávna Charta OSN a rezoluce 3314. Následující kapitola je proto věnována rozboru těchto dokumentů.

3.1 Charta OSN

Charta OSN⁴⁸ (dále jen Charta) je chápána jako základní dokument mezinárodního práva univerzálního charakteru. Dokument, který státy přijaly na konferenci v San Francisku v roce 1945, se zabývá použitím síly pouze v několika svých člancích. Základním cílem OSN je podle Charty udržovat mezinárodní mír a bezpečnost a za tím účelem konat účinná kolektivní opatření, aby byly potlačeny útoční činy (*acts of aggression*) nebo jiná porušení míru (článek 1 odst. 1). Rozhodnutím, zda se jedná o ohrožení či porušení míru, disponuje podle článku 39 Rada bezpečnosti.

Podle článku 2 odst. 4 Charty „*se všichni členové vystříhají ve svých mezinárodních stycích hrozby násilím nebo použití násilí at' proti územní celistvosti nebo politické nezávislosti kteréhokoli státu, tak jakýmkoli jiným způsobem neslučitelným s cíly OSN*“. Tento článek obecně zakazuje jakékoliv použití síly⁴⁹ v mezinárodních vztazích mezi členy OSN. Nezačlenění spojení „*act of aggression*“ do článku 2 napovídá, že mohou existovat i jiné formy nelegálního použití síly, než je agrese. Stejně jako podle některých názorů existuje agrese bez užití síly.⁵⁰ V praxi se má za to, že agresí se rozumí nejzávažnější a nejnebezpečnější forma nelegálního použití síly. Toto pojetí vychází z rezoluce 3314 přijaté Valným shromážděním v roce 1974.

---

⁴⁸ Charta OSN. Dostupná z WWW <<http://www.un.org/en/documents/charter/>>

⁴⁹ Použití síly je vždy spojeno s agresí, nicméně není předpokladem pro agresí (je nutné zvážit například možnost ekonomické či politické agrese). CONROY, Michael E. External Dependence, External Assistance, and Economic Aggression against Nicaragua. *Latin American Perspectives*. 1985, roč. 12, č. 2, s. 51.

⁵⁰ V tomto kontextu bývá odkazováno na anšlus Rakouska či anexi Namibie Jižní Afrikou.

Jedinou výjimkou, podle Charty OSN, kdy je stát oprávněn použít sílu, aby vyřešil mezinárodní problém, je případ sebeobranu.⁵¹ Právo na sebeobranu je zajištěno v článku 51, který stanoví, že „žádné ustanovení této Charty neomezuje, v případě ozbrojeného útoku na některého člena OSN, přirozené právo na individuální nebo kolektivní sebeobranu, dokud RB neučiní opatření k udržení mezinárodního míru a bezpečnosti“. Opatření, která učiní stát při aplikování svého práva na sebeobranu, musí být neprodleně oznámena RB a zároveň nijak nemohou ovlivnit pravomoci a odpovědnost tohoto orgánu.⁵² Stát je povinen předem zvážit, zda jeho aktivity mohou být kvalifikovány jako sebeobrana nebo spíše budou označeny za neoprávněné použití síly.⁵³ Podle názoru bývalého prezidenta ICTY Antonia Cassese je sebeobrana⁵⁴ legální za předpokladu, že vojenský útok od jiného státu bezprostředně hrozí (například preemptivní sebeobrana v případě války v Izraeli v roce 1967). Podle něj je sebeobrana jako prevence útoku nelegální, neboť útok je vyvolán s cílem vyhnout se budoucí možné agresi (například preventivní sebeobrana v případě izraelského útoku na Irák s cílem zničit nukleární reaktor v Osiraku, tento čin byl odsouzen Radou bezpečnosti rezolucí 487 v roce 1981).⁵⁵ Tento pohled však není všeobecně akceptován a vedou se o něm rozsáhlé politicko-právní debaty.

Rada bezpečnosti je primárním orgánem, který je oprávněn rozhodovat, jaké prostředky může mezinárodní společenství použít, aby zachovalo celosvětový mír a bezpečnost lidstva. Článek 39 stanoví, že „RB určí, zda jde o ohrožení míru, jeho porušení nebo útočný čin, a doporučí nebo rozhodne, jaká opatření mají být učiněna

---

⁵¹ Viz *Comments to Article 51*. Dostupné z WWW
<http://untreaty.un.org/cod/repertory/art51/english/rep_supp2_vol2-art51_e.pdf>

⁵² V rozsudku *Nicaragua* Mezinárodní soudní dvůr (dále jen MSD) potvrdil, že RB je hlavním orgánem, který rozhoduje o sebeobraně, nicméně její pozice není výlučná, neboť MSD může v této oblasti též hrát významnou roli. MSD je soudním orgánem zatímco RB politickým, pročež mohou k sobě mít vzájemně vztah komplementarity. Ve vztahu ke článku 51 může mít MSD pravomoc rozhodnout o právu na sebeobranu. *Nicaragua-v-USA* (1984) par. 95 a 98.

⁵³ Sebeobrana může být použita pouze v případě, kdy jeden stát napadne druhý. Podle názoru MSD existence ozbrojeného útoku je předpokladem k uplatnění práva na sebeobranu (*Nicaragua, Írán-v-USA (Oil Platforms)*, 2003). Z poradních posudků MSD ve věci Právní důsledky stavby zdi na obývaném palestinském území (2005) a Legality hrozby nebo užití jaderných zbraní v ozbrojených konfliktech (1996) vyplývá, že pouze stát může spáchat tento útok.

⁵⁴ Všeobecné chápání a mezinárodní právo se v pohledu liší. Zatímco všeobecně je odvěta chápána jako ozbrojený útok, mezinárodní právo ji považuje za právo na sebeobranu.

⁵⁵ CASSESE, Antonio. On some problematical aspects of the crime of aggression. *Leiden Journal of International Law*. 2007, roč. 20, č. 4, s. 844.

[...], aby byl zachován nebo obnoven mezinárodní mír a bezpečnost“. I zde je v anglické verzi použit výraz „*act of aggression*“. Tudiž bez požehnání RB nejsou státy oprávněny jakkoliv jednat. V případě, že se rozhodnou jednat, jejich čin může být považován za akt agrese. Nicméně Rada bezpečnosti raději rozhoduje *ad hoc* než podle striktně předem definovaných právních mantinelů.

Charta OSN pojem agrese přímo nedefinuje, nicméně je patrné, že její ustanovení mají vliv na chápání daného pojmu. V Chartě není uvažována žádná možnost stíhání jednotlivce za spáchání zločinu agrese či jiného zločinu podle mezinárodního práva.

3.2 Rezoluce 3314

V roce 1974 předložil Valnému shromáždění výsledky své práce Zvláštní výbor pro otázku definice agrese, což vedlo k přijetí *rezoluce 3314*. V Rezoluci byla poprvé v historii zakomponována definice aktu agrese. Již z preambule lze vyčíst hlavní cíl Rezoluce, kterým je odsouzení agrese – „*agrese je nejzávažnější a nejnebezpečnější forma nezákonného použití síly*“. Samotnou definici agrese obsahuje článek 1, který jí vymezuje jako „*použití ozbrojené síly státem proti svrchovanosti, územní nedotknutelnosti nebo politické nezávislosti jiného státu, nebo způsobem, který je v rozporu s Chartou OSN*“. Článek 2 pak pokračuje tvrzením, že „*za zřejmý důkaz toho, že došlo k agresi, se považuje časově první použití ozbrojené síly v rozporu s Chartou OSN*“, nicméně Rada bezpečnosti může dospět k opačnému názoru. V článku 3 lze nalézt enumerativní výčet činů, které představují agresi – invaze nebo útok ozbrojených sil nebo vojenská okupace; bombardování a blokáda přístavů nebo pobřeží. Nicméně ani jednání, které naplňuje některou ze skutkových podstat popsaných činů nemusí vyústit ve kvalifikaci jednání za agresi. Jednání totiž musí obsahovat subjektivní stránku a způsobovat závažné porušení z hlediska mezinárodního společenství. Výčet činů není vyčerpávající, může tudíž být rozšířen rozhodnutím Rady bezpečnosti (článek 4). Podle textu rezoluce agrese nemůže být nijak ospravedlněna a agresivní válka je zločinem proti mezinárodnímu míru, tudíž dává vzniknout mezinárodní odpovědnosti (článek 5). Z toho důvodu jakékoliv územní zisky a další výhody plynoucí z agrese nemají žádnou relevanci.

Rezoluce znamená pokrok v chápání agrese, neboť po desítkách let jednání konečně obsahuje obecnou definici agrese (článek 1), stejně jako konkrétní výčet činů (článek 3), které ji představují. Definice není vágní, přestože ponechává Radě bezpečnosti určité pravomoci k uvážení. Rada bezpečnosti může určit konečnou kvalifikaci⁵⁶ činu provedeného státem (článek 4 Rezoluce v souvislosti s článkem 39 Charty OSN),⁵⁷ nicméně Valné shromáždění doporučilo Radě bezpečnosti při jejím rozhodování vzít v potaz text Rezoluce.⁵⁸ Rezoluce nevyvolala pouze pochvalné hlasy, ale též vlnu skepse. Kritici upozorňují, že jejím cílem není zúžit či rozšířit Chartu OSN (článek 6 Rezoluce), což vede k závěru, že text nepředstavuje významný posun, tedy jeho význam je spíše symbolický.⁵⁹ Státy daly v Rezoluci jednoznačně najevo, že agrese je závažný zločin proti mezinárodnímu míru (článek 2), a tudíž nemůže být tolerován či nijak ospravedlněn (článek 5). Oponenti definice však poukazují na fakt, že Rezoluce nepočítá s jinými druhy agrese, jakými je například ekonomická, politická, aj., mimo vojenský způsob agrese. Přestože agresivní válka dává vzniknout mezinárodní odpovědnosti, tuto odpovědnost má pouze stát, nikoli jednotlivci. Předpoklady pro individuální trestní odpovědnost za zločin agrese v Rezoluci obsaženy nejsou.⁶⁰

Rezoluce bohužel nenaplnila formou ani obsahem očekávání, která byla na ní kladena. Zásadním nedostatkem rezoluce 3314 je, že není závazná ani pro státy, ani mezinárodní společenství, potažmo Radu bezpečnosti. Rezoluce představuje spíše doporučení pro rozhodování Rady bezpečnosti. I přes zmíněné nedostatky dokument znamenal důležitý posun, který přispěl do debaty o konceptu agrese. Zároveň z něj mnohé skupiny pracující na definici agrese vycházely.

---

⁵⁶ Toto znamená, že ačkoliv může být ustanoven stálý trestní soud, který bude mít jurisdikci i nad zločinem agrese, i nadále je nutný jednomyslný souhlas Stálých členů Rady bezpečnosti.

⁵⁷ Rada bezpečnosti definovala jako akty agrese útok Jižní Afriky na Angolu (rezoluce RB 577 z roku 1985) a izraelské útoky na Organizaci pro osvobození Palestiny (rezoluce RB 573 z roku 1985). Avšak mezinárodní soudní proces nikdy nebyl započat.

⁵⁸ Bod 4 rezoluce 3314. Viz WILMSHURST, Elizabeth. *Definition of Aggression General Assembly resolution 3314 (XXIX) 14 December 1974*. Dostupný z WWW <<http://untreaty.un.org/cod/avl/ha/da/da.html>>

⁵⁹ Toto tvrzení však oponuje rozsudku ve věci Nikaragua, ze kterého je patrné, že MSD vzal v úvahu definici agrese, když vysvětloval pojem „ozbrojený útok“. Tímto rozhodnutím poukázal na důležitost rezoluce 3314.

⁶⁰ Rezoluci například kritizuje Cassese v CASSESE, Antonio: *International Criminal Law*, 1.vyd., Oxford: Oxford University Press, 2003, 472 s. ISBN 0199259119, s. 112.

4. MEZINÁRODNÍ TRESTNÍ SOUD A ZLOČIN AGRESE

4.1 Cesta ke vzniku Mezinárodního trestního soudu⁶¹

*„Mezinárodní právo není souhrnem „fyzikálních zákonů“, které lze formulovat s maximální přesností a očekávat jejich neodvratné působení. Je naopak produktem složitého sociálního mechanismu, jímž je mezinárodní společenství složené ze svrchovaných států“.*⁶² Názor profesora Malenovského vystihuje podstatu mezinárodního systému, jehož je mezinárodní právo součástí. Z citátu vyplývá, že ani ve spletité síti mezinárodních smluv a obyčejů nenalezneme jedinou centrální autoritu, která by byla schopna vynutit dodržování jednotných pravidel všemi státy, což se mnohdy může jevit jako handicap i přednost zároveň.

Po druhé světové válce se však ukázalo nezbytné vytvořit určitý soud, jenž by mohl legitimně potrestat zejména hlavní představitele států, pod jejichž vedením docházelo k páchání válečných zločinů a dalších závažných zločinů během konfliktu. Z tohoto důvodu vznikl tribunál v Norimberku a v Tokiu.⁶³ Po následujících padesát let však bylo stíhání zločinců znovu svěřeno státům a jejich vnitrostátním soudům.

Válečné konflikty v bývalé Jugoslávii,⁶⁴ Rwandě⁶⁵ a Sierra Leone⁶⁶ napomohly k prolomení této praxe. Bylo zřejmé, že je nutné vytvořit určitý soud na mezinárodní

---

⁶¹ Podrobný popis viz ŠTURMA, Pavel. *Mezinárodní trestní soud a stíhání zločinů podle mezinárodního práva*. 1. vyd. Praha: Karolinum, 2002. 311 s. ISBN 8024603055, s. 113 – 190.

⁶² MALENOVSKÝ, Jiří. Ještě jednou o Kosovu a mezinárodním právu. *Mezinárodní politika*. 1999, roč. 23, č. 7, s. 6.

⁶³ Tzv. Norimberský proces s hlavními obžalovanými trval od 14. listopadu 1945 do 1. října 1946. Tribunál založený Londýnskou smlouvou fungoval do 13. dubna 1949 a jeho cílem bylo potrestání hlavních německých viníků. Tokijský tribunál (založený na základě jednostranného prohlášení okupační správy) se konal od 3. května 1946 do 12. listopadu 1948 a jeho účelem bylo potrestání představitelů Japonska. Oba tribunály se zabývaly válečnými zločiny, zločiny proti míru a zločiny proti lidskosti.

⁶⁴ Mezinárodní trestní tribunál pro bývalou Jugoslávii byl ustaven rezolucí RB OSN č. 827, přijatou 25. května 1993. Jeho činnost by měla být ukončena do roku 2010.

⁶⁵ Mezinárodní trestní tribunál pro Rwandu byl ustaven rezolucí RB OSN č. 955, přijatou 8. listopadu 1994.

⁶⁶ Zvláštní soud pro Sierra Leone byl zřízen mezinárodní smlouvou mezi OSN a vládou Sierra Leone 16. ledna 2002.

úrovni, který by mohl a též byl schopen vynést rozsudek a následně vynutit jeho plnění. Právě proto vznikly velice nákladné *ad hoc* tribunály pro bývalou Jugoslávii, Rwandu a Zvláštní soud pro Sierra Leone, který je tribunálem smíšené povahy.⁶⁷ Přestože se tribunály poměrně často stávaly terčem kritiky, znovu rozvířily diskuzi⁶⁸ o ustavení stálého orgánu, jehož územní působnost by nebyla dopředu omezena a který by fungoval na základě tzv. komplementární jurisdikce.⁶⁹ Na tomto místě považuji za vhodné připomenout iniciativu karibského státu Trinidad a Tobago, sužovaného problémy s narkotiky a souvisejícími mezinárodními kriminálními aktivitami. V roce 1989 inicioval ve Valném shromáždění OSN rezoluci, která vedla Komisi pro mezinárodní právo (v souvislosti s její prací na Návrhu kodexu zločinů)⁷⁰ k úvaze o vytvoření mezinárodního trestního soudu. Finální verze návrhu Statutu MTS byla předložena Valnému shromáždění OSN v roce 1994.⁷¹ Jednání na půdě OSN započala v roce 1995. Úsilí o vytvoření instituce vyvrcholilo dne 17. července 1998 přijetím Římského statutu 120 státy.⁷²

---

⁶⁷ Tribunály pracují na základě prioritní jurisdikce (v případě konkurence jurisdikce tribunálu a vnitrostátních soudů má prioritu mezinárodní tribunál). Za jejich nevýhody jsou považovány vysoké výdaje na činnost soudu, poměrně dlouhá soudní řízení a fungování na principu teritoriality (obžalování byli souzeni pouze za spáchání zločinů na daném území).

⁶⁸ Diskuze o možnosti vzniku podobného tribunálu se vedly již před druhou světovou válkou, zejména v letech 1924 - 1938, kdy některé nevládní organizace vypracovaly návrhy na zřízení mezinárodního tribunálu. Tyto návrhy se však nikdy nestaly oficiálními dokumenty. Výjimkou byl návrh rumunského profesora V. Pelly, který ovlivnil Úmluvu o předcházení a potlačování terorismu (1937). Dne 16. listopadu 1937 byla spolu s Úmluvou podepsána dodatková Úmluva o zřízení mezinárodního trestního soudu, který měl soudit pachatele teroristických činů. Ani jedna úmluva však nikdy nevstoupila v platnost. Viz ŠTURMA, Pavel. Historie a charakter mezinárodního trestního soudu. In *Problémy implementace Statutu Mezinárodního trestního soudu do právního řádu*: sborník příspěvků ze semináře pořádaného Českou národní skupinou Mezinárodní společnosti pro trestní právo. 1.vyd. Praha: C.H.Beck 2004, s. 1-9.

⁶⁹ Tzv. doplňková jurisdikce je specifikována v Preambuli odst. 10, čl. 1 a čl. 17 Statutu MTS. Princip komplementární jurisdikce v podstatě znamená, že v případě, že je dotčený stát neochoten či neschopen stíhat pachatele, nastoupí jurisdikce MTS. Národní jurisdikce států je tedy prioritní.

⁷⁰ SCHABAS, William A. *An Introduction to the International Criminal Court*. 3. vyd. Cambridge: Cambridge University Press, 2007, 548 s. ISBN 9780521881258, s. 8 – 10.

⁷¹ *Ibidem*, s. 8 – 10.

⁷² Státem, který jako první ratifikoval Statut, se stal 2. února 1999 Senegal, hned po něm následoval Trinidad a Tobago. Statut vstoupil v platnost k 1. červenci 2002 (dosáhnout požadovaných 60 ratifikací vyžadovaných čl. 129 Statutu se však podařilo již 11. dubna 2002). Tímto dnem oficiálně vzniká i MTS a od tohoto data se též počítá jeho působnost (stíhání a trestání zločinů spáchaných před tímto datem není v jeho pravomoci). ČR Statut podepsala 13. dubna 1999. Souhlas s ratifikací vyslovil Senát 16. 7. 2008 a Poslanecká sněmovna 29. 10. 2008. Ratifikační proces završil prezident republiky 8. 7. 2009. Pro ČR

Statut Mezinárodního trestního soudu taxativně vyjmenovává a definuje zločiny, které spadají do jeho jurisdikce. Jedná se o genocidu, zločiny proti lidskosti, válečné zločiny a zločin agrese.⁷³ První tři kategorie byly Statutem upravené od počátku, definici zločinu agrese doplnila až Revizní konference.⁷⁴ Zločin agrese sice formálně náležel do jurisdikce Soudu, ale především díky komplikovanosti interpretací pro vymezení tohoto činu, a tedy následné absenci definice zločinu agrese ve Statutu, nešlo za tento zločin pachatele stíhat.⁷⁵

Článek 12 vymezuje působnost Soudu nad státními příslušníky všech signatářských států (či příslušníky státu, který v tomto případě přijal jurisdikci Soudu)⁷⁶ a nad jejich územím (což zahrnuje zemi, vodu, vzduch, lodě a letadla mající vlajku státu). Podmínky ve článku 12 se nevztahují na případy, kdy podnět k zahájení řízení podá RB OSN.⁷⁷

Obrovskou výhodou nově vzniklého Soudu se stala relativní nezávislost, neboť nepatří mezi hlavní orgány OSN (na rozdíl od Mezinárodního soudního dvora) a zároveň není subsidiárním orgánem RB OSN (na rozdíl od předchozích *ad hoc* tribunálů),⁷⁸ MTS tedy nenáleží k orgánům OSN. V době svého vzniku čelil MTS

Statut vstoupil v platnost 1. 10. 2009, kdy se stala jeho 110. smluvní stranou. Vznik MTS nevylučuje zřizování *ad hoc* tribunálů RB OSN.

⁷³ Zpočátku se též uvažovalo o tzv. *Treaty crimes*, kterými by mohly být např. letecké zločiny, zločiny proti mezinárodně chráněným osobám, nezákonný obchod s drogami, apod. Tyto zločiny by byly souzeny MTS, pouze pokud by zainteresovaný stát souhlasil s jurisdikcí Soudu v tom určitém případě. International Law Association – American Branch: Committee on a Permanent International Criminal Court December 27, 1996, in: BASSIOUNI, Cherif M.; Association Internationale de Droit Pénal: *The International Criminal Court: observations and issues before the 1997 – 98, Preparatory Committee and administrative and financial implications*. 1.vyd. Toulouse: International Human Rights Institute, 1997. 290 s, s. 159 – 176.

⁷⁴ Viz kapitola 5. Revizní konference v Kampale.

⁷⁵ Čl. 5 odst. 1 Statutu sice vymezoval působnost Soudu nad zločiny genocidy, proti lidskosti, válečnými a agrese, ale definovány byly pouze první tři kategorie (čl. 6 – 8 Statutu). Čl. 5 Statutu zároveň v odst. 2 upozorňoval, že stíhání za zločiny agrese bude započato až po přijetí společné definice tohoto činu. Revizní konference v Kampale přijala definici zločinu agrese v roce 2010.

⁷⁶ Stát podle čl. 124 Statutu může vůči sobě vyloučit jurisdikci Soudu nad kategorií válečných zločinů spáchaných státními občany tohoto státu nebo spáchaných na jeho území.

⁷⁷ Díky čl. 16 může RB OSN rezolucí pozastavit zahájené stíhání či mu zabránit (pozastavit) po dobu 1 roku a to i opakovaně (toto ustanovení má funkci kolektivního veta RB OSN).

⁷⁸ KLANDUCH, Peter. Medzinárodný trestný súd a Organizácia Spojených národov. In: *Medzinárodný trestný súd na začiatku 21. storočia*: zborník z medzinárodnej konferencie, 1.vyd. Bratislava: Slovenská spoločnosť pre medzinárodné právo pri Slovenskej akadémii vied, 2007, 108 s. ISBN 978809954018, s. 51.

množství politických i právních překážek, mnohé z nich však stále nejsou vyřešeny. MTS je institucí, která se neobejde bez aktivní spolupráce zúčastněných států. Pokud tato spolupráce bude efektivní, může významně přispět ke zlepšení a zefektivnění činnosti instituce, k řádnému prošetření činů osob podezřelých z vážných zločinů, jež doposud unikaly potrestání před vnitrostátními i mezinárodními soudy, a případně k jejich následnému skutečnému trestání.⁷⁹

4.2 Debata o zakomponování zločinu agrese do Římského statutu

Komise pro mezinárodní právo vypracovala návrh Statutu již v roce 1994. Do výčtu zločinů zařadila i zločin agrese bez toho, aby ho definovala. Už během přípravných prací se totiž ukázaly hluboké rozpory mezi chápáním států ve vztahu ke zločinu agrese.⁸⁰ Problematickým bodem definice nebylo ani tak právní vymezení zločinu agrese, jako shoda nad jeho spouštěcím mechanismem a rolí Rady bezpečnosti OSN. Z článku 39 Charty OSN plyne pravomoc Rady bezpečnosti rozhodnout, zda stát spáchal akt agrese, proto bylo nutné tento článek propojit s ustanoveními Římského statutu.

Jak již bylo napsáno výše, Římský statut byl přijat v roce 1998 a stanovil čtyři kategorie zločinů podle mezinárodního práva – genocidu, zločiny proti lidskosti, válečné zločiny a zločin agrese (článek 5). Dosáhnout kompromisní definice u prvních tří kategorií zločinů nebylo tolik složité, jako u posledního z nich, což ukazují články 6, 7 a 8 Statutu. Zakomponování definic do Statutu těchto tří zločinů bylo též ulehčeno existencí mezinárodních dokumentů, které pojmy upravovaly. Agresi sice vymezovala rezoluce 3314 z roku 1974, jednalo se však o agresi státní, nebyla zde uvažována role jednotlivce. Navíc podle názoru Komise byla Rezoluce určena jako vodítko pro Radu

---

⁷⁹ Bohužel praxe ukazuje, že zejména vydávání obžalovaných je velmi složitým politickým procesem, který je velice často neúspěšný, což je vidět např. na případech v Súdánu (Darfúru) aj. ŠTURMA, Pavel: *Princip komplementarity a spouštěcí mechanismus Mezinárodního trestního soudu*, In: *Mezinárodní trestný soud na začátku 21. století*: zborník z mezinárodnej konferencie, 1.vyd. Bratislava: Slovenská spoločnosť pre mezinárodné právo pri Slovenskej akadémii vied, 2007, 108 s. ISBN 978809954018, s. 21- 40.

⁸⁰ KLANDUCH, Peter: *Mezinárodní trestný soud a Organizácia Spojených národov*. In: *Mezinárodní trestný soud na začiatku 21. storočia*: zborník z mezinárodnej konferencie, 1.vyd. Bratislava: Slovenská spoločnosť pre mezinárodné právo pri Slovenskej akadémii vied, 2007, 108 s. ISBN 978809954018, s. 108.

bezpečnosti a ne jako definice, kterou by měl používat soud. Text Rezoluce proto měl být výchozím bodem pro definování zločinu agrese, což ve výsledku mělo MTS napomoci, aby byl v lepší počáteční pozici než Norimberský tribunál. Komise se shodla na názoru, že by jednotlivec měl být individuálně trestně odpovědný ze spáchání zločinu agrese (návrh z roku 1996). Individuální trestní odpovědnost podle Komise nutně presumuje, že stát spáchal agresi. S ohledem na Chartu OSN by proto měl být vytvořen speciální mechanismus, který by zajistil, že Rada bezpečnosti nejprve určí, zda stát agresi spáchal. Následně by bylo na Soudu, aby zjistil, zda je jedinec odpovědný (návrh z roku 1994). Rada členů Komise zastávala názor, že ne všechny akty agrese jsou zločinem podle mezinárodního práva a dávají vzniknout trestní odpovědnosti jednotlivce. Podle nich pouze vedení útočné války je, podle mezinárodního obyčejového práva, zločinem.⁸¹

Diskuze zabývající se Římským statutem se vedly ve dvou výborech založených Valným shromážděním – Ad Hoc Výboru na ustanovení Mezinárodního trestního soudu (Ad Hoc Committee on the Establishment of an International Criminal Court) a Přípravném výboru na ustanovení Mezinárodního trestního soudu (Preparatory Committee on the Establishment on an International Criminal Court).⁸² Některé státy chtěly zahrnout zločin agrese do jurisdikce MTS,⁸³ jiné zastávaly názor přenechat tuto spornou otázku na pozdější dobu po vytvoření Soudu, protože podle jejich mínění by shoda nad tak problematickým bodem zbytečně oddálila přijetí ŘS.⁸⁴ Návrhy Komise z let 1994 a 1996 nezískaly dostatečnou podporu, a tudíž nebyly zakomponovány do znění Římského statutu. Opozice států k závěrům Komise spočívala především v názoru, že by Rada bezpečnosti neměla mít předem možnost rozhodnout, zda stát

---

⁸¹ Komentář k článku 20 v *Yearbook of the International Law Commission 1994*, sv. 2, část 2, s. 38 – 39 a 44 – 45. Dostupný z WWW <[http://untreaty.un.org/ilc/publications/yearbooks/Ybkvolumes\(e\)/ILC_1994_v2_p2_e.pdf](http://untreaty.un.org/ilc/publications/yearbooks/Ybkvolumes(e)/ILC_1994_v2_p2_e.pdf)>

⁸² AMBOS, Kai. Establishing and International Criminal Court and an International Criminal Code. *European Journal of International Law*. 1996, roč. 7, č. 4, s. 519 – 544. Dostupné také z WWW <<http://www.ejil.org/pdfs/7/4/1391.pdf>>

⁸³ Zahrnutí zločinu agrese do jurisdikce soudu požadovaly především delegace Německa a Japonska, které upozorňovaly na fakt, že agrese byla prohlášena za zločin již tribunálem v Norimberku, nebyla však od té doby souzena. SCHABAS, William A.: *An introduction to the International Criminal Court*. 3. vyd. Cambridge: Cambridge University Press, 2007, 548 s. ISBN 9780521881258, s. 134.

⁸⁴ *Report of the Ad Hoc Committee on the Establishment of an International Criminal Court*, A/50/22, bod 64. Dostupná z WWW <<http://www.undemocracy.com/A-50-22.pdf>>

spáchal akt agrese. Rada bezpečnosti by totiž mohla využít své právo veta a tím znemožnit stíhání před MTS. Zasahováním RB do rozhodování Soudu by proto byla ohrožena jeho nezávislost (bod 70). Dalším konfliktním bodem byla i míra konkretizace agrese. Africké a arabské státy podporovaly definici vycházející z rezoluce 3314. Evropské státy v čele s Německem chtěly agresi omezit jen na nejzávažnější případy, jako je invaze na cizí území.⁸⁵

Jak již bylo řečeno výše, delegáti se na zakomponování definice zločinu agrese nedohodli a přenechali řešení situace na revizní konferenci. Pro tento účel státy rozhodly o zřízení Přípravné komise, jejímž jedním z cílů bylo připravit přijatelnou definici agrese a vymezit jurisdikci Soudu v této oblasti.⁸⁶ Činnost Přípravné komise byla ukončena v roce 2002. Ve své závěrečné zprávě potvrdila návaznost MTS v otázce agrese na rezoluci 3314 a speciální pozici Rady bezpečnosti vycházející z názorů Komise pro mezinárodní právo.⁸⁷

4.3 Zvláštní skupina pro zločin agrese

Poté, co Přípravná komise přestala existovat, vytvořilo v roce 2002 Shromáždění zástupců smluvních států (dále jen ASP) Zvláštní skupinu pro zločin agrese.⁸⁸ Jejím cílem bylo najít všeobecně akceptovatelnou definici, která by mohla být schválena na Revizní konferenci Římského statutu (článek 121 Statutu).⁸⁹ Jednání skupiny se mohl jako plnohodnotný člen účastnit jakýkoliv stát, dokonce i ten, který nebyl smluvní

---

⁸⁵ Viz návrhy na zakomponování agrese do ŘS *Report of the Preparatory Committee on the Establishment of an International Criminal Court*, A/CONF. 183/2/Add.1, článek 5. Dostupné z WWW <<http://www.un.org/law/n9810105.pdf>>

⁸⁶ *Final Act of the United Nations Diplomatic Conference of the Plenipotentiaries on the establishment of an International Criminal Court*, U.N. Doc. A/CONF. 183/10, sekce F, bod 7. Dostupná z WWW <<http://untreaty.un.org/cod/icc/statute/finalfra.htm>>

⁸⁷ *Proceedings of the Preparatory Commission at its ninth session (8-19 April 2002)*, s. 17. Dostupné z WWW <http://www.iccnw.org/documents/Proceedpcncc_2002_11_rev1e.pdf>

⁸⁸ ASP přijalo rezoluci, na jejímž základě došlo k založení SWGCA. *Continuity of work in respect of the crime of aggression*, ICC-ASP/1/Res.1. Dostupné z WWW <http://www.icc-cpi.int/iccdocs/asp_docs/Resolutions/ICC-ASP-ASPI-Res-01-ENG.pdf>

⁸⁹ Více o konferenci *Review Conference of the Rome Statute*. Dostupné z WWW <<http://www.icc-cpi.int/NetApp/App/MCMSTemplates/Content.aspx?NRMODE=Published&NRNODEGUID={10B31AA2-326E-498B-B270-5924F98D7937}&NRORIGINALURL=/Menus/ASP/ReviewConference/&NRCACHEHINT=Guest#proposals>>

stranou Římského statutu nebo členem ASP.⁹⁰ Skupina zasedala během pravidelných setkání ASP a stala se oficiálním fórem pro jednání států o definici zločinu agrese. Od roku 2004 byla v rámci skupiny organizována vládou Lichtenštejnska i neformální setkání v Lichtenštejnském institutu pro sebeurčení, který patří pod fakultu Woodrowa Wilsona Princetonské univerzity. Je tedy zajímavé, že jednání se konala na půdě státu (USA), který neratifikoval Římský statut a zastává negativní postoj k definování zločinu agrese na mezinárodní úrovni.⁹¹ Spojené státy v rámci skupiny tradičně prosazovaly co největší vliv Rady bezpečnosti na stíhání jednice za spáchání zločinu agrese v případě, že by definice vůbec byla přijata.

Zasedání Zvláštní skupiny pro zločin agrese (dále jen SWGCA) byla ukončena v únoru 2009 a přinesla několik možných návrhů na definici agrese v Římském statutu. SWGCA navrhla zakomponovat definici zločinu agrese a činy konstituující agresi do článku 8 bis. Pro mnohé státy bylo překvapením, že definice zločinu agrese byla, byť v pozměněné podobě, než byl původní předložený návrh, Revizní konferenci přijata.⁹²

Vzhledem k tomu, že definice zločinu agrese je důležitou politicko-právní otázkou a za účastníky Revizní konference byly přizvány mimo ASP i nevládní organizace, není divu, že vznikaly i neoficiální skupiny, které se zabývaly otázkou definování. Tyto organizace vytvořily fórum pro diskuzi o jednotlivých problematických aspektech definice a snažily se působit na vlády, aby byly nakloněny k přijetí definice. Mezi nejvýznamnější propagátory začlenění definice agrese do Římského statutu a posilování vlivu MTS patří Amnesty International, Human Rights Watch, Koalice pro mezinárodní trestní soud, Občané pro globální řešení (americká nezisková organizace), Společnost pro mezinárodní právo, aj.

---

⁹⁰ Mezi členy patřily všechny členské státy OSN, členové specializovaných agencí a Mezinárodní agentury pro atomovou energii.

⁹¹ Rozhodnutí umístit jednání na území USA doprovázely i určité technické problémy. Například kubánští diplomaté se nemohli zúčastnit jednání, neboť jim USA odmítly udělit potřebná víza. Reakcí proto bylo vytvoření virtuální pracovní skupiny pro zločin agrese, která sloužila k výměně názorů a relevantních dokumentů. POPENKOVÁ, Monika. Aktuální vývoj v otázce definice zločinu agrese ve smyslu čl. 5 Římského statutu Mezinárodního trestního soudu. *Právník*. 2008, roč. 147, č. 5, s. 556-557.

⁹² Následující podkapitoly 4.3.1. až 4.3.3. se zabývají konečnými návrhy, které předložila SWGCA Revizní konferenci v Kampale. Výsledný kompromis, který byl schválen je rozebrán v kapitole 5.

4.3.1 Návrhy SWGCA na zakomponování zločinu agrese

Navržený nový článek 8 bis Římského statutu měl definovat čin agrese, který může být spáchán státem, a zločin agrese, který může spáchat jednotlivec. Poslední návrh článku 8 (1) bis SWGCA obsahuje následující definici - „*pro účely tohoto Statutu se „zločinem agrese“ rozumí plánování, příprava, podněcování nebo uskutečnění aktu agrese osobou v postavení umožňujícím faktickou kontrolu nebo řízení politické či vojenské činnosti státu, kdy tento akt svou povahou, závažností a dopadem představuje zjevné porušení Charty Spojených národů*“.⁹³ Tato definice měla poměrně širokou podporu a odráží chápání daného období, ve kterém vznikala. Nejproblematictější bodem definice je sousloví „zjevné porušení“ a jeho význam. Dělicí čára mezi tím, co je „zjevné porušení“ a co není, může být problematická a chápána jinak v různých situacích, státech, společnostech, podle velmocenských zájmů, atd. Jedním ze záměrů, proč zde toto sousloví je obsaženo, byla snaha o to, aby se MTS zabýval pouze závažnými případy. Na druhou stranu některé státy oponovaly tomuto názoru s tím, že „zjevné porušení“ zde není nezbytné, neboť jakýkoliv čin agrese znamená závažné porušení Charty OSN, tudíž by definice neměla vylučovat jakékoliv „méně závažné“ akty agrese.⁹⁴

Navržený nový článek 15 stanovil, že „*soud může vykonávat jurisdikci nad zločinem agrese*“. Nicméně přiznává určité specifické vlastnosti při vykonávání jurisdikce MTS nad tímto zločinem, když říká „*pokud žalobce dospěje k závěru, že existuje důvodné opodstatnění pokračovat ve vyšetřování, zjistí nejdříve, zda Rada bezpečnosti v daném případě nekvalifikovala jednání dotyčného státu jako akt agrese. Žalobce má přitom povinnost informovat generálního tajemníka OSN o stavu dané věci*“. Pokud RB jednání státu jako agresi kvalifikovala, pak „*žalobce může pokračovat ve vyšetřování*“. V případě, že se tak nestalo, jsou zde dvě možnosti, jak pokračovat. První možností je, že „*žalobce nemůže pokračovat ve vyšetřování*“ (varianta 1a) nebo

---

⁹³ Discussion paper on the crime of aggression proposed by the Chairman, ICC-ASP/7/SWGCA/INF.1. Dostupný z WWW <http://www.icc-cpi.int/iccdocs/asp_docs/ICC-ASP-7-SWGCA-INF.1%20English.pdf>

⁹⁴ Odůvodnění návrhu SWGCA lze nalézt na Report of the Special Working Group on the Crime of Aggression, ICC-ASP/7/20/Add.1. Dostupné z WWW <http://www.icc-cpi.int/iccdocs/asp_docs/ICC-ASP-7-20-Add.1-SWGCA%20English.pdf>

může pokračovat pouze v případě, že „*RB přijala rezoluci podle kapitoly VII Charty OSN, ve které ho výslovně zmocnila k pokračování vyšetřování*“ (varianta 1b).⁹⁵ Druhou navrhovanou možností je, že pokud tato kvalifikace není učiněna během 6 měsíců po oznámení, „*žalobce může pokračovat ve vyšetřování*“ (varianta 2a) nebo může pokračovat za předpokladu, že „*přípravný senát ho k tomu oprávní*“ (varianta 2b), nebo „*Valné shromáždění rozhodlo, že čin agrese byl státem spáchán*“ (varianta 2c) nebo „*MSD rozhodl, že čin agrese byl státem spáchán*“ (varianta 2d).⁹⁶ Zároveň však kvalifikace činu agrese jakýmkoliv orgánem mimo MTS nemůže ovlivnit jeho rozhodování podle Římského statutu.⁹⁷ Výše popsané varianty byly navrženy SWGCA Revizní konferenci k diskuzi, neboť žádná z možností nezískala dostatečnou mezinárodní podporu nad ostatními tak, aby byla předložena jako jediná možná.

Další nový navrhovaný článek, který předložila SWGCA, byl 25 (3) bis, který stanovil, že ustanovení článku vzhledem ke zločinu agrese jsou aplikována „*pouze na osoby, jejichž postavení jim umožňuje fakticky vykonávat kontrolu nad politickou nebo vojenskou činností státu, nebo tuto činnost řídit*“. Toto ustanovení zajišťuje, že souzení budou pouze vůdci, tedy ne běžní vojáci, kteří pouze plnili rozkazy.⁹⁸ Článek se též nesoustředí pouze na hlavního pachatele, ale též na spolupachatele. Podmínky obsažené v článku vylučují proces s teroristy, nestátními skupinami, vládní opozicí, apod.⁹⁹

---

⁹⁵ Silnou pozici Rady bezpečnosti při stíhání zločinu agrese Soudem podporovaly především Stálí členové RB.

⁹⁶ Varianty 2c a 2d vycházejí z předpokladu, že Rada bezpečnosti nemá výlučnou, ale pouze primární pravomoc v oblasti udržování mezinárodního míru a bezpečnosti.

⁹⁷ Jak řekl soudce MSD, žádný soud nemůže nechat posouzení právních otázek na politickém orgánu. Prohlášení určitého jednání za agresi Radou bezpečnosti není právním rozbohem, ale výsledkem politických úvah, neboť RB se nechová jako soud. SCHABAS, William A. *An Introduction to the International Criminal Court*. 2.vyd. Cambridge: Cambridge University Press, 2004. 481 s. ISBN 0521830559, s. 32 – 33. Již během jednávání o zakomponování zločinu agrese do Římského statutu tudíž bylo patrné úsilí států vyhnout se konfliktu kompetencí mezi MTS, Radou bezpečnosti a MSD. BASSIOUNI, Cherif M.; Association Internationale de Droit Pénal: *The International Criminal Court: observations and issues before the 1997 – 98, Preparatory Committee and administrative and financial implications*. 1.vyd. Toulouse: International Human Rights Institute, 1997. 290 s, s. 27.

⁹⁸ Další specifikace a vysvětlující poznámky týkající se znaků činů jsou k nalezení v *Non-paper by the Chairman on the Elements of Crimes*. Dostupný z WWW <http://www.icc-cpi.int/iccdocs/asp_docs/SWGCA/Non-paper-Elements-of-the-CoA-28May2009-ENG.pdf>

⁹⁹ PEIRCE, Rachel. Which of the Preparatory Commission's Latest Proposals for the Definition of the Crime of Aggression. *Journal of Public Law*. 2001, roč. 15, č. 2, s. 281 – 300.

4.3.2 Návrhy SWGCA na zakomponování aktu agrese

Podle návrhu článku 8 (2) bis SWGCA by za akt agrese bylo považováno „*použití ozbrojené síly státem proti svrchovanosti, územní celistvosti nebo politické nezávislosti jiného státu nebo jiným způsobem neslučitelným s Chartou OSN*“. Odstavec pokračuje výčtem aktů, které kopírují ty z rezoluce 3314 a představují akt agrese i za předpokladu, že válka nebyla vyhlášena. Odkaz na Rezoluci může představovat problém, neboť Rada bezpečnosti je podle ní obdařena určitými pravomocemi,¹⁰⁰ které by mohly být pro mnohé státy neakceptovatelné, v případě, že by toto ustanovení bylo plně inkorporováno do Statutu. Přílišné pravomoci Rady bezpečnosti ve vztahu k zločinu agrese by mohly vést k politizaci zločinu, čehož by se státy měly vyvarovat.

4.3.3 Způsoby vstupu návrhů v platnost

Podle Statutu by ustanovení týkající se zločinu agrese měla být přijata v souladu s jeho články 5 odst. 2, 121 a 123. Článek 5 odst. 2 stanoví, že MTS bude vykonávat jurisdikci nad zločinem agrese poté, co Revizní konference přijme jeho definici a stanoví podmínky. Tato konference měla být svolána generálním tajemníkem OSN nejdříve sedm let od vstupu Statutu v platnost (článek 123).

Článek 121 odst. 4 říká, že změny Statutu vstupují v platnost pro všechny smluvní strany jeden rok poté, co sedm osmin z nich je ratifikují či jinak přijmou. Některé strany věřily, že tak širokou podporu (7/8) nové návrhy nezískají, a tudíž debaty o zločinu agrese budou i nadále pokračovat a ponechají ho v právním limbu navždy.¹⁰¹

Nicméně článek 121 odst. 5 stanoví, že „*změny článků 5, 6, 7 a 8 vstoupí v platnost pro ty smluvní strany, které tuto změnu přijaly, jeden rok od uložení jejich listin o ratifikaci či přijetí. Ve vztahu k smluvní straně, jež tuto změnu nepřijala, nebude Soud vykonávat jurisdikci nad zločinem, kterého se tato změna týká, pokud je tento zločin spáchán státními občany této smluvní strany či na jejím území*“. Pro přijetí

---

¹⁰⁰ Viz podkapitola 3. 2. Rezoluce 3314.

¹⁰¹ FERENCZ, Benjamin Berell. Ending impunity for the crime of aggression. *Case Western Journal of International Law* 2009, roč. 41, č. 2, s. 284.

definice agrese tudíž 7/8 většina není nutná. Odstavec tedy vytváří speciální režim pro změnu zločinů (včetně agrese) a doplnění zločinů nových. Vytváří též rozdíl mezi smluvními státy Statutu, které přijaly jeho změnu, a těmi, jež nikoliv.¹⁰² Pokud by se USA, které jsou nejsilnějším oponentem definice agrese a jurisdikce MTS v této oblasti, staly členským státem Statutu, mohly by využít této možnosti, aby se vyhnuly stíhání.

---

¹⁰² Ustanovení článku reflektují princip mezinárodního práva, že stát je vázán, jen pokud s tímto závazkem souhlasí. Tento princip vychází z Vídeňské úmluvy o smluvním právu (1969). Ta ve svém článku 40 odst. 4 stanoví, že *“dohoda o změně nezavazuje stát, který je již stranou smlouvy a který se nestal stranou této dohody”*. Vídeňská úmluva o smluvním právu, zákon č. 15/1998 Sb. Dostupná z WWW <<http://portal.gov.cz/wps/portal/.s.155/701?number1=15/1988&number2=&name=&text>>

5. REVIZNÍ KONFERENCE V KAMPALÉ

*„Mír je dobrý. Spravedlnost je dobrá. Mír a spravedlnost nejsou neslučitelnými. Ovšem možná občas jsou situace, kdy vypadá, že tomu tak není, tyto situace však vyžadují pečlivé zamýšlení se a zacházení“.*¹⁰³

Důležitým milníkem pro zhodnocení fungování Mezinárodního trestního soudu a možností případného doplnění Římského statutu byla Revizní konference v ugandské Kampalé, která se konala ve dnech 31. května až 11. června 2010. Podle článku 121 se Revizní konference může změnami Statutu zabývat, nicméně nemá povinnost je přijmout. Delegáti se měli vypořádat se třemi kategoriemi návrhů na změnu Statutu, které jim byly předloženy SWGCA - možným vymazáním článku 124 Statutu,¹⁰⁴ definicí zločinu agrese¹⁰⁵ a doplněním článku 8.¹⁰⁶ Zatímco poslední dva návrhy byly schváleny, článek 124 byl v Římském statutu ponechán.¹⁰⁷

---

¹⁰³ Touto myšlenkou shrnul Darryl Robinson (bývalý poradce hlavního žalobce MTS) diskuze delegátů na Revizní konferenci týkající se míru a spravedlnosti. ROBINSON, Darryl. *ICC Review Conference: Taking Stock of Stocktaking*, 2010. Dostupné z WWW <<http://www.ejiltalk.org/icc-review-conference-taking-stock-of-stocktaking/>>. Citát pravděpodobně naráží na proslov bývalého generálního tajemníka OSN Kofiho Annana, který prohlásil, že „spravedlnost a mír nejsou protichůdné síly. Spíše, při správném úsilí, podporují a zachovávají jedna druhou. Otázka potom nikdy nemůže být, zda usilovat o spravedlnost a odpovědnost“. *Report of the Secretary General on the rule of law and transitional justice in conflict and post-conflict societies*, UN Document S/2004/616. Dostupné také z WWW <<http://daccess-dds-ny.un.org/doc/UNDOC/GEN/N04/395/29/PDF/N0439529.pdf?OpenElement>>

¹⁰⁴ Článek 124 umožňuje novým smluvním státům vymanit se z jurisdikce MTS nad zločiny dle článku 8 v případech, že byly domněle spáchány jeho státními občany nebo na jeho území. Tato výjimka trvá po dobu 7 let a stát ji může kdykoliv odvolat. Tento článek měl být na Revizní konferenci podle znění článku 124 přezkoumán.

¹⁰⁵ Návrh založený na práci SWGCA byl předložen Lichtenštejnskem, protože stálý zástupce země u OSN byl předsedou pracovní skupiny. Návrh je plně kompatibilní s výše popsanými návrhy SWGCA. *Proposals for a provision on aggression*, ICC-ASP/8/20. Dostupné z WWW <http://www.icc-cpi.int/iccdocs/asp_docs/RC2010/ICC-ASP-8-Res.6-AnxII-ENG.pdf>

¹⁰⁶ Článek 8 měl být doplněn o odstavce 2, e) xiii) použití jedu nebo otrávených zbraní; xiv) použití dusivého, jedovatého nebo jiného plynu a všech obdobných tekutin, materiálů a prostředků; xv) používání střel, které se v lidském těle snadno rozpínají či zplošťují, například střel s tvrdým pláštěm, který zcela nezakrývá jádro nebo je perforován zářezy.

¹⁰⁷ Rozhodnutí ponechat čl. 124 v Římském statutu bylo potvrzeno rezolucí č. *RC/Res. 4*. Dostupné také z WWW <http://www.icc-cpi.int/iccdocs/asp_docs/Resolutions/RC-Res.4-ENG.pdf>. Vzhledem k zaměření práce bude dále diskutována pouze otázka zločinu agrese. Následující podkapitoly navazují

Konference se účastnilo přes 4600 delegátů z více než 90 států světa zastupujících ASP, nesmluvní státy, mezinárodní a nevládní organizace.¹⁰⁸ Při zahajovací všeobecné debatě vystoupilo více než sedmdesát zástupců států,¹⁰⁹ šestnáct zástupců pozorovatelských států,¹¹⁰ zástupci Palestinské autonomie a sedmi mezinárodních a devíti nevládních organizací.¹¹¹ Do Revizní konference v Kampale, se Římský statut zabýval zločinem agrese pouze v jednom článku – článku 5. Tento článek vymezil jurisdikci MTS *ratione materiae* a zařadil do ní vedle dalších třech zločinů i zločin agrese. Avšak je zde též psáno, že Soud „*bude vykonávat jurisdikci nad zločinem agrese poté, kdy bude [...] přijato ustanovení definující tento zločin a stanovící podmínky, za nichž může Soud vykonávat jurisdikci ve vztahu k tomuto zločinu*“. Po více než padesáti letech práce na definici zločinu agrese je toto ustanovení zoufale nedostačující,¹¹² a proto se státy rozhodly pracovat na změně tohoto ustanovení, přičemž jejich úsilí bylo završeno v závěru Revizní konference.

5.1 Průběh konference

Zásadní roli pro jednání o zločinu agrese během konference měl jordánský princ Zeid Ra'ad Zeid Al-Husseini, který byl předsedou Pracovní skupiny pro zločin agrese na Revizní konferenci v Kampale (dále jen WGCA).¹¹³ Princ Zeid byl hlavní osobou, která se scházela s jednotlivými delegacemi na neformálních jednáních s cílem zjistit jejich postoj či vyjednat určité možnosti tak, aby změny byly na závěrečném hlasování

---

na výše popsané návrhy SWGCA (podkapitola 4. 3. 1. až 4. 3. 3.), v textu jsou reflektovány pouze změny. Na definice, které jsou shodné s návrhy SWGCA je pouze odkazováno.

¹⁰⁸ Tříčlenná delegace České republiky byla vedena velvyslankyní České republiky v Keňské republice JUDr. Margitou Fuchsovou.

¹⁰⁹ Za Evropskou unii vystoupil delegát Španělska, za africké státy Keňa a za Unii jihoamerických národů Ekvádor.

¹¹⁰ Není nezajímavým faktem, že největší delegací v Kampale byla americká (měla okolo 18 zástupců) a zároveň největší skupina akademiků, která se Konference účastnila pocházela z USA.

¹¹¹ *General Debate – Review Conference*. Dostupné z WWW <<http://www.icc-cpi.int/menus/asp/reviewconference/general%20debate%20%20review%20conference?lan=en-GB>>

¹¹² Spojené státy dokonce prohlásily, že zařazení zločinu agrese do Statutu může fatálně ohrozit budoucí důvěryhodnost MTS. PEIRCE, Rachel. Which of the Preparatory Commission's Latest Proposals for the Definition of the Crime of Aggression. *Journal of Public Law*. 2001, roč. 15, č. 2, s. 281 – 300.

¹¹³ Během Revizní konference se samostatně scházely dvě pracovní skupiny – 1) WGCA a 2) Pracovní skupina pro ostatní změny.

schváleny. Princ Zeid představil na začátku konference dva dokumenty pro jednání – konferenční pracovní návrh zabývající se zločinem agrese (*Conference Room Paper on the Crime of Aggression*) a návrh vyrovnávající se s dalšími elementy zločinu agrese (*Non-Paper by the Chair: Further elements for a solution on the Crime of Aggression*). První z nich shrnoval dosavadní návrhy na změny Statutu (návrhy na definici zločinu agrese a podmínky výkonu jurisdikce) a druhý nabízel řešení problematických bodů (zabýval se vstupem v platnost změn, možnou budoucí revizí dohod o agresi a povinnostmi státu, který změny přijme). Během jednání byly dokumenty několikrát aktualizovány a doplněny.

S návrhem tzv. dvoufázového postupu přijetí změn týkajících se zločinu agrese přišli delegáti Argentiny, Brazílie a Švýcarska. V první fázi by muselo změny ratifikovat bližší nespecifikované množství států.¹¹⁴ V této fázi by MTS disponoval jurisdikcí nad zločinem agrese, ale zahájit jeho vyšetřování by šlo pouze na popud Rady bezpečnosti. Druhá fáze by byla završena poté, co by změny ratifikovalo 7/8 států, od této chvíle by bylo možné vyšetřování započít i jinými způsoby (tedy na popud členského státu či *proprio motu*). Návrh umožňoval Soudu stíhat jednotlivce za zločin agrese a zároveň plnou kontrolu nad započítím stíhání Radě bezpečnosti do doby, než by byla završena druhá fáze. Návrh však nebyl přijat a státy začaly jednat o tzv. dvojím souhlasu. Tedy konceptu, kdy změny Statutu týkající se zločinu agrese musí ratifikovat jak agresor, tak napadený stát. Podle Schabase názory na to, zda tzv. dvojí souhlas je krok správným směrem, byly rozdílné podle geografického rozložení států (obdobné dělení nebylo v dosavadních jednáních obvyklé). Země ležící na severní polokouli (kromě Řecka a Švýcarska) prosazovaly předložený návrh, zatímco jih poukazoval na neakceptovatelnost požadavku souhlasu agresora. Země Afriky a jižní Ameriky požadovaly nezávislost Soudu, která podle nich je ohrožena. Přestože s předloženým návrhem zpočátku mnozí nesouhlasili,¹¹⁵ byl nakonec přijat. Soud tudíž nemůže

---

¹¹⁴ Podle Schabase Švýcarsko na neformálním jednání přišlo s návrhem pouze jedné postačující ratifikace. SCHABAS, William A. *Kampala Diary* 7/6/2010. Dostupné z WWW <<http://iccreviewconference.blogspot.com/2010/06/kampala-diary-7610.html>>

¹¹⁵ SCHABAS, William A. *Kampala Diary*, 4/6/2010. Dostupné z WWW <<http://iccreviewconference.blogspot.com/2010/06/kampala-diary-4610.html>>

zasahovat v případech, kdy agresorem či jeho obětí je stát, který neratifikoval změny Statutu či vůbec není jeho stranou.¹¹⁶

Pro dokreslení situace je účelné zmínit kanadský návrh. Kanada se snažila o to, aby k platnosti změn pro aplikaci spouštěcích mechanismů formou oznámení státu či *proprio motu* stačil souhlas pouze všech zúčastněných států na Konferenci (tedy i nečlenských).¹¹⁷ Proti tomuto návrhu ostře vystoupil zástupce Velké Británie s tvrzením, že „*zločin agrese není pouze záležitostí zúčastněných států, ale útočí přímo na srdce poválečného systému, jenž má OSN chránit*“.¹¹⁸ Je též logické, že ASP nepodpořily myšlenku, aby o změně Statutu mohly též rozhodnout nesmluvní státy. Kanadský návrh tedy skončil neúspěchem.

WGCA ukončila svou činnost dne 9. 6. 2010 a prostřednictvím svého předsedy představila výsledný návrh změn Statutu.¹¹⁹ Jednání se od této chvíle vedla na plenárním zasedání, jemuž předsedal Christian Wenaweser. Zásadním problémem, o který se vedly spory, nebyla definice zločinu agrese, ale možnost zahájit její stíhání a případný vliv Rady bezpečnosti. Tzv. Non-paper byl několikrát přepracován a závěrečná verze byla předsedou prezentována odpoledne 11. června 2010.¹²⁰

Jak uvádějí někteří účastníci konference, zásadním mottem celého setkání bylo slovo „konsensus“. Toto slovo bylo pravděpodobně nejpopulárnějším termínem, který užíla většina delegací při otevíracím kole diskuzí o definování agrese. Delegace tak jasně daly najevo, že změny Římského statutu, které se týkají agrese, musí být přijaty konsensem (tedy, že se chtějí vyhnout hlasování). Na tomto místě je vhodné připomenout, že konsensus v mezinárodním vyjednávání neznamená, že všechny delegace souhlasí s finálním textem, ale že není potřeba o něm hlasovat. Tedy nemusí s textem souhlasit, ale jejich nesouhlas není natolik zásadní, aby si vynutily hlasování

---

¹¹⁶ Mezi významné státy, které nejsou stranami Statutu, patří například Indie, Izrael, Pákistán, Rusko a USA.

¹¹⁷ CERONE, John. *Canada weighs in*, 2010. Dostupné z WWW <<http://iccreview.asil.org/?p=77>>

¹¹⁸ SCHABAS, William A. *Kampala Diary*, 8/6/2010. Dostupné z WWW <<http://iccreviewconference.blogspot.com/2010/06/kampala-diary-8610.html>>

¹¹⁹ *Draft Report of the Working Group on the Crime of Aggression*, RC/WGCA/3. Dostupné z WWW <http://icc-cpi.int/iccdocs/asp_docs/RC2010/RC-WGCA-3-ENG.pdf>

¹²⁰ Jedná se o *Non-paper by the President of the Review Conference*, 11. 6. 2010 z 16:30 hodin.

o návrhu. Delegace nakonec mohly být spokojeny, změny týkající se zločinu agrese konsensuálně přijalo Shromáždění smluvních stran rezolucí č. RC/Res.6 dne 11. června 2010.¹²¹ Rezoluce obsahuje tři přílohy. V první z nich je obsažena definice zločinu agrese a podmínky výkonu jurisdikce MTS nad tímto zločinem. Druhá se věnuje dokumentu Znaký skutkových podstat, který pozměňuje ve vztahu ke zločinu agrese. Poslední – třetí příloha – představuje interpretační pravidla pro zločin agrese. Následující řádky popisují, na čem konkrétně se státy na Revizní konferenci dohodly.¹²²

5.2 Zločin agrese a akt agrese

Nový článek 8 bis obsahuje dvě definice – aktu agrese a zločinu agrese. Zatímco akt agrese může být spáchán jedině státem, zločin agrese může spáchat pouze jednotlivec. Zločin agrese přitom může být spáchán pouze vedoucími vojenskými či politickými představiteli (tzv. leadership clause, čl. 25 odst. 3 bis).¹²³ Obě definice plně vychází z návrhu SWGCA. Podíváme-li se na ně optikou historických dokumentů, najdeme zde prvky pocházející ze Statutu Norimberského tribunálu, stejně jako z rezoluce č. 3314.¹²⁴ Státy tak vycházely z již existujících dokumentů, čímž částečně potvrdily kontinuitu svého uvažování o zločinu agrese i aktu agrese.¹²⁵

Podle čl. 8 bis odst. 1 „zločin agrese znamená plánování, přípravu, zahájení nebo provedení útočného činu, která svým charakterem závažností a rozsahem zakládá

---

¹²¹ RC/Res. 6. Dostupná také z WWW <http://www.icc-cpi.int/iccdocs/asp_docs/Resolutions/RC-Res.6-ENG.pdf>

¹²² Změny, které se netýkají tématu práce, nejsou blíže reflektovány. Blíže např. MATUŠINOVÁ, Anna; MLYNÁŘÍK, Václav. Revizní konference v Kampale, *Global Politics: časopis pro politiku a mezinárodní vztahy*, říjen 2010. Dostupné z WWW <<http://www.globalpolitics.cz/clanky/revizni-konference-mts-v-kampale>>

¹²³ Tato skutečnost je zcela v souladu s návrhem SWGCA.

¹²⁴ Podle Šturmy je prosazování přístupu založeného pouze definici agrese z rezoluce 3314 problematické. „Je sporné, zda všechny prvky této definice mohou být považovány za součást obyčejového mezinárodního práva. [...]. I kdybychom však připustili obyčejovou povahu definice obsažené v rezoluci 3314, je pochybné, že všechny činy v ní vyjmenované zakládají de lege lata také individuální trestní odpovědnost“. I z článku 5 odst. 2 lze dospět k názoru, že „pouze vedení útočné války vede k individuální trestní odpovědnosti podle mezinárodního práva. Ostatní, slabší formy agrese pak zakládají pouze mezinárodní odpovědnost státu, která má reparační obsah“. ŠTURMA, Pavel. *Změny Římského statutu Mezinárodního trestního soudu*. Trestněprávní revue. 2010, roč. 9, č. 8, s. 247.

¹²⁵ Vzhledem k tomu, že přijetí obou definic bylo zásadním výstupem konference v Kampale, autorka se rozhodla zařadit jejich znění do textu práce. Je si vědoma, že tak částečně kopíruje již výše zmíněné definice z rezoluce č. 3314 a návrhu SWGCA.

zjevné porušení Charty OSN a to osobou, která je v postavení, které jí umožňuje efektivně vykonávat kontrolu nad státem nebo řídit jeho politické nebo vojenské akce“. Definice zpočátku neměla všeobecnou podporu,¹²⁶ zejména kvůli faktu, že není prosta sporných otázek (jak již bylo vysvětleno v předchozích kapitolách). Mezi problematické aspekty patří například problém vymezení pojmu „zjevné porušení“. Nicméně Shromáždění smluvních stran nakonec definici přijalo. Soud při posuzování individuální trestní odpovědnosti bude muset čin kvalifikovat podle stanovených kritérií – fázi dokonání zločinu, leadership clause a povahu, závažnost a rozsah zjevného porušení Charty OSN.¹²⁷

Čl. 8 bis odst. 2 definuje akt agrese jako „*použití ozbrojené síly jedním státem proti svrchovanosti, územní celistvosti nebo politické nezávislosti druhého státu nebo jakýmkoli jiným způsobem neslučitelným s Chartou OSN*“. V souladu s rezolucí Valného shromáždění OSN č. 3314 je za akt agrese považována – a) invaze či útok ozbrojených sil jednoho státu na území jiného státu nebo vojenská okupace, b) ostřelování území jiného státu, c) blokáda přístavů nebo pobřeží jiného státu, d) ozbrojený útok na jednotky jiného státu, e) použití ozbrojených sil, které se nacházejí na území jiného státu na základě dohody s tímto státem, f) poskytnutí svého území k dispozici jinému státu, aby spáchal zločin agrese, a g) vyslání ozbrojených skupin, zvláštních jednotek či žoldnéřů proti jinému státu. Co se týče aktu agrese, i zde byl plně podpořen návrh SWGCA. Problémem (jak již bylo poukazováno výše) může být odkaz na rezoluci č. 3314, která přiznává značná pravomoci Radě bezpečnosti OSN.

5.3 Výkon jurisdikce

Nový článek 15 bis vychází z návrhu SWGCA. Rozdílně od původního návrhu SWGCA nakonec státy přijaly rozdělení článku na 15 bis a 15 ter.

---

¹²⁶ Země, která projevila svůj nesouhlas s návrhem v závěru jednání, bylo Japonsko, viz *Deal Done*, 2010. Dostupný z WWW <<http://blogs.ubc.ca/ligi/2010/06/11/deal-done/>> nebo SCHABAS, William A. *Success!!!*, 2010. Dostupný z WWW <<http://iccreviewconference.blogspot.com/2010/06/success.html>>

¹²⁷ LHOTSKÝ, Jan. *Mezinárodní trestní soud ve světle Revizní konference a nově definovaného zločinu agrese*, Dny práva 2010, Masarykova univerzita: Brno 2010, s. 14 – 15. Dostupný také z WWW <[http://dvp.sehnaelek.cz/files/prispevky/11_evropa/Lhotsky_Jan_\(4509\).pdf](http://dvp.sehnaelek.cz/files/prispevky/11_evropa/Lhotsky_Jan_(4509).pdf)>

Článek 15 bis upravuje vztahy, kdy jde o žalobu *proprio motu* (jedná se o žalobu podanou žalobcem potvrzenou přípravným senátem) nebo žalobu podanou státem.

Přestože do jurisdikce MTS spadá zločin agrese, tato pravomoc není vykonávána nad státem, který není stranou Statutu nebo nad tím, který formálně deklaroval vůli nebýt jí vázán (odstavec 4 a 5).¹²⁸ Tedy Soud nemůže stíhat činy, které byly spáchány občany tohoto státu či na jeho území. Znamená to však též, že agrese spáchaná na území tohoto státu proti němu nebude chráněna odstrašovací silou MTS. Soud tedy může na základě čl. 15 bis stíhat pouze případy, kdy stát, který je stranou Statutu, napadne jiný stát. V ostatních případech nespadá stíhání za zločin agrese do jurisdikce MTS. Logicky se nabízí otázka, zda takovéto ustanovení Statutu neobsahuje mezeru v ochraně proti zločinu agrese. Současné znění článku 15 bis znamená výhodu pro státy, které nejsou stranami Statutu v podobě ochrany před postihem za zločin agrese. Pokud totiž příslušníci těchto států spáchají zločin agrese, nelze je za ně dle Statutu potrestat, pokud nezasáhne Rada bezpečnosti. Podle Schabase tato mezera v ochraně může vést státy k tomu, aby se staly stranou Římského statutu.¹²⁹

Následující tabulka přehledně ukazuje, kdy Soud může vykonávat svou jurisdikci nad zločinem agrese.

---

¹²⁸ Deklarace má být státem každé tři roky znovu projednána a případně existuje možnost ji kdykoliv odvolat.

¹²⁹ SCHABAS, William A. *An Assessment of Kampala: the Final Blog*, 2010. Dostupné z WWW <<http://iccreviewconference.blogspot.com/2010/06/assessment-of-kampala-final-blog.html>>

Tabulka č. 1: Možnost výkonu jurisdikce MTS nad zločinem agrese

Agresor	Napadená strana	Jurisdikce MTS
Členský stát	Členský stát	Ano
Členský stát	Členský stát opt-out	Ano
Členský stát	Nečlenský stát	Ne
Členský stát opt-out	Členský stát	Ne
Členský stát opt-out	Členský stát opt-out	Ne
Členský stát opt-out	Nečlenský stát	Ne
Nečlenský stát	Členský stát	Ne
Nečlenský stát	Členský stát s opt-out	Ne
Nečlenský stát	Nečlenský stát	Ne

Zdroj: Heller, K., J.¹³⁰

Článek 15 bis pokračuje odstavcem 6, který stanoví, že „*dojde-li žalobce k závěru, že existuje důvodné opodstatnění pokračovat ve vyšetřování, zjistí nejdříve, zda RB v daném případě nekvalifikovala jednání dotyčného státu jako akt agrese*“. Pokud se Rada bezpečnosti nevyjádří do šesti měsíců po oznámení, může žalobce pokračovat ve vyšetřování za předpokladu, že mu to povolil přípravný senát. Znění článku tak reflektuje návrh SWGCA variantu 2b. Vybrání této varianty představuje kompromisní řešení mezi zachováním pravomocí Rady bezpečnosti a též i určité suverenity rozhodování Soudu. Zároveň platí, že jakékoliv zjištění orgánu mimo MTS nemůže mít vliv na rozhodování Soudu (což bylo navrženo už SWGCA).

Co se ovšem objevilo nově proti původnímu návrhu SWGCA, je odstavec 3 článku 15 bis, který upravuje aktivaci dočasné jurisdikce nad zločinem agrese

---

¹³⁰ HELLER, Kevin Jon. *The Sadly Neutered Crime of Aggression*, 2010. Dostupný z WWW <<http://opiniojuris.org/2010/06/13/the-sadly-neutered-crime-of-aggression/>>

pro podněty dle článku 13 (a) a (c). Odstavec 3 odsouvá aplikaci jurisdikce nejdříve na 1. ledna 2017. Po tomto datu se Shromáždění smluvních stran setká a dvou třetinovou většinou (podle článku 121 odst. 3) rozhodne o aktivaci jurisdikce nad zločinem agrese. Jak již bylo řečeno, členské strany Statutu mají možnost vyvázat se z jurisdikce MTS nad zločinem agrese v případě, že svou vůli formálně deklarují.

Odstavec 2 článku 15 bis stanovuje ještě jednu další podmínku. Ta předpokládá, že minimálně rok před hlasováním o aktivaci musí alespoň třicet států ratifikovat či jinak akceptovat změny Římského statutu týkající se zločinu agrese. Pokud podmínka podle odstavce 2 nebude splněna předtím, než se ASP sejde, mohou státy volit, nicméně jejich rozhodnutí bude platné až poté, co podmínka z odstavce 2 bude splněna.¹³¹

Ustanovení týkající se zločinu agrese mají být předmětem ratifikace nebo akceptace a mají vstoupit v platnost v souladu s článkem 121 odst. 5 Římského statutu. Ten říká, že změna článků, které vymezují jurisdikci Soudu (v případě zločinu agrese čl. 5) vstoupí v platnost pro ty smluvní strany, které tuto změnu přijaly, jeden rok od uložení jejich listin o ratifikaci či přijetí. Smluvní strana, která změnu nepřijala, není subjektem jurisdikce Soudu v této otázce.

Z výše uvedeného vyplývá, že máme několik podmínek pro aktivaci jurisdikce Soudu nad zločinem agrese – musí být splněna ratifikace 30 států, musí uplynout jeden rok od uložení listiny o ratifikaci či přijetí a státy musí dvou třetinovou většinou aktivovat jurisdikci. „*Toto znamená, že i přes znění článku 121 odst. 5 režim vstupu v platnost je doopravdy sui genesis*“.¹³² Specialita ustanovení o agresí tví i vtom, že vytváří odlišné standardy pro státy, které změnu Statutu přijaly, pro ty, které nikoliv a pro ty, jež nejsou stranou Římského statutu vůbec.

Stejná dočasná spouštěcí procedura je též uložena podle nového článku 15 ter, který upravuje žalobu podanou Radou bezpečnosti. Podmínky pro aktivaci jurisdikce nad zločinem agrese jsou stejné jako v případě článku 15 bis. Existuje však jeden zásadní rozdíl mezi článkem 15 bis a 15 ter, Rada bezpečnosti totiž může podat žalobu

---

¹³¹ SCHEFFER, David: *Adoption of the Amendments on Aggression to the Rome Statute of the International Criminal Court*, 2010. Dostupný z WWW <<http://iccreview.asil.org/?p=174>>

¹³² SCHABAS, William A. *The Result: Prosecuting Aggression at the International Criminal Court*, 2010. Dostupný z WWW <<http://iccreviewconference.blogspot.com/2010/06/result-prosecuting-aggression-at.html>>

na spáchání agrese bez ohledu na to, zda stát respektuje jurisdikci soudu nad tímto zločinem či nikoliv (Příloha III Section 1 a 2). Toto oprávnění jí plyne z čl. 39 Charty OSN, neboť podle něj Rada bezpečnosti kvalifikuje situaci (zda bylo použito síly v mezinárodních vztazích podle čl. 2 odst. 4 Charty OSN) a rozhodne o provedení opatření. Díky tomu, že ŘS dává Radě bezpečnosti možnost podat žalobu, může se pro takovéto opatření rozhodnout. Na základě této žaloby je Soud oprávněn stíhat za zločin agrese i příslušníky států, jež se vymanily z jeho jurisdikce v této otázce.¹³³

5.4 Zločin agrese a Rada bezpečnosti ve vztahu k MTS

Nejdůležitějším orgánem, který má pravomoc posoudit závažná porušení mezinárodního práva, je Rada bezpečnosti. Právě jí je svěřena základní odpovědnost za udržení mezinárodního míru a bezpečnosti (článek 7 Charty OSN). Svou pravomoc může vykonávat čtyřmi způsoby - 1) je pověřena pokojně řešit spory mezi členy (kapitola VI.), 2) vypracovává plány úpravy zbrojení, které předkládá členům organizace (článek 26), 3) jedná při ohrožení míru a činech útočných, zároveň má v této oblasti rozhodovací pravomoci (kapitola VII.) a 4) může rozhodnout o vykonání rozsudku MSD (článek 94 odst. 2). Podle mezinárodního práva má Rada bezpečnosti výlučnou kompetenci v případech agrese nebo ohrožení mezinárodního míru a bezpečnosti a při rozhodování o vykonání rozsudku MSD.¹³⁴ Nemá však prvotní a výlučnou zodpovědnost v oblasti mezinárodní trestní odpovědnosti jednotlivců za zločin agrese. Posledním z institucionalizovaných nástrojů vynucování kogentního ustanovení ochrany lidských práv se stal Římský statut. Spor o vymezení vztahu mezi Radou bezpečnosti a MTS byl logicky nevyhnutelný. Míra zapojení Rady bezpečnosti do posuzování, zda byl zločin agrese spáchán či nikoli, se stala základní dělící linií mezi státy.

Podle mnohých názorů, které prezentovaly nejen státy, ale též akademici, je Rada bezpečnosti politicky ovlivnitelný orgán. Nevýhodou tohoto tělesa též je, že může

---

¹³³ SCHEFFER, David. State Parties Approve New Crimes for International Criminal Court. *American Society of International Law*. 2010, roč. 24, č. 16, Dostupné také z WWW <<http://www.asil.org/insights100622.cfm>>

¹³⁴ ČEPELKA, Čestmír - ŠTURMA, Pavel. *Mezinárodní právo veřejné*. 1. vyd. Praha: C. H. Beck, 2008, 881 s., ISBN 978-80-7179-728-9, s. 489.

být zablokováno využitím práva veta stálými členy. Události ve Rwandě a v bývalé Jugoslávii, válka v Iráku a Afghánistánu, invaze do Gruzie, a další případy ukazují neschopnost Rady bezpečnosti jednat efektivně.¹³⁵ Nerozhodnost a političnost orgánu jsou zásadními body kritiky při úvahách o zapojení Rady bezpečnosti do procesu posuzování agrese Mezinárodním trestním soudem. Obavy, že zásahy Rady bezpečnosti při stíhání jedinců MTS, mohou vést k politizaci celého procesu, a tudíž i ke ztrátě důvěryhodnosti Soudu jako nezávislé instituce, nejsou neopodstatněné. Je jasné, že MTS neexistuje ve vakuu. Podpora jednotlivých států je pro něj velice důležitá.¹³⁶ Názory soudců jsou samozřejmě ovlivňovány i historickým, kulturním a společenským pozadím, neboť žádný z nich nemůže žít zcela odtržen od dění ve světě. Mezinárodní prostředí je složité, státy si nemohou být zcela jisté, zda se někdy v budoucnu nedopustí aktu agrese. Proto je logické, že se snaží najít možnosti, jak se z jurisdikce Soudu v určitém případě vyvázat či Soud určitým způsobem ovlivnit.¹³⁷ Mohou tak učinit prostřednictvím speciální deklarace anebo třeba podpory zapojení Rady bezpečnosti.

Pohledy na žádoucí rozsah vlivu Rady bezpečnosti nad jurisdikcí MTS se liší. Některé země (v čele s USA) preferovaly, aby RB měla větší práva a zároveň vliv na rozhodování Soudu. Není divu, že stálí členové Rady bezpečnosti preferovali, aby RB speciálně povolovala počátek stíhání. Tento přístup je logický, neboť nelze očekávat, že by dané státy dobrovolně chtěly oslabit své pravomoci, které jim členství v Radě bezpečnosti zajišťuje, a předat je MTS. Pokud by návrh prošel, v případě, že by stálí členové nesouhlasili se započítím stíhání, měli by možnost uplatnit právo veta. Propagátoři konceptu (v čele s USA) prosazovali názor, že pouze Rada bezpečnosti je orgánem, který má primární odpovědnost za rozhodování, zda byl zločin spáchán či

---

¹³⁵ Například iráckou invazi do Kuvajtu odsoudila RB v rezoluci 660 z roku 1990, nicméně podle některých selhala, když nepoužila slovo agrese, stejně jako v rezoluci 662 z roku 1990, která prohlásila iráckou anexi za neplatnou. CASSESE, Antonio. *The Oxford companion to international criminal justice*. 1. vyd. Oxford: Oxford University Press, 2009, 1008 s., ISBN 9780199238323, s. 237.

¹³⁶ Charakteristickým příkladem, kdy státy nespolupracují s MTS je případ súdánského prezidenta Umara al-Bašíra. Přestože je na prezidenta vydán mezinárodní zatykač, žádný stát ho zatím nezadržel. Naposledy tak mohl učinit Čad (je smluvní stranou Statutu), kam prezident zamířil na státní návštěvu. Z toho vyplývá, že pokud státy spolupracovat nechtějí, pak MTS nemá prostředky, jak by je k tomu donutil.

¹³⁷ Uvedme například jeden z nedávných případů – Keňu. Stát, který na Revizní konferenci patřil k významným zastáncům definování zločinu agrese se necelý rok poté (na jaře 2011) snažil prostřednictvím čl. 16 Statutu o pozastavení vyšetřování svých občanů před MTS.

nikoliv. Takový názor v Kampale prezentovala například Francie, která zdůraznila primární odpovědnost Rady bezpečnosti za udržování míru a bezpečnosti.¹³⁸

Velká Británie zaujala neutrální postoj, přestože všeobecně zastává spíše silnější pozici Rady bezpečnosti při rozhodování o zločinu agrese. Stanovisko Francie podpořilo i Rusko,¹³⁹ které ve svém prohlášení shrnulo námitky stálých členů RB. Podle ruského prohlášení patří definice zločinu agrese do Římského statutu (a tedy do jurisdikce Soudu), nicméně orgán, který má výhradní právo určit, zda k agresi došlo, je Rada bezpečnosti. Toto oprávnění mimo jiné dovozuje z toho, že agrese je činem politickým, tudíž spadá do pravomocí RB. Některé státy též poukázaly na fakt, že Charta OSN je jeden z nejuniverzálnějších a nejautoritativnějších dokumentů mezinárodního práva, na jehož základě Rada bezpečnosti rozhoduje. Římský statut, na rozdíl od Charty OSN, je mezinárodní smlouvou, která není všeobecně podporována (tudíž jím mnohé státy nejsou vázány). Rada bezpečnosti má proto větší právo na rozhodování o něčem tak významném, jako je zločin agrese. Z toho vyplývá, že spolupráce mezi MTS a Radou bezpečnosti je klíčovou, a proto je nadále nutné zachovat speciální postavení tohoto orgánu.¹⁴⁰ Nejen členové Rady bezpečnosti byli pro zachování její klíčové role, návrh podporovalo i Rakousko či Turecko. Tato myšlenka se zcela prosadit nepodařila, nicméně státy na konferenci v Kampale podpořily koncept speciálního režimu pro zločin agrese, a tudíž i zvláštní postavení Rady bezpečnosti.

Některé státy zaujaly neutrální pozici (včetně České republiky), zbytek (v čele s Německem) oponoval názoru jakékoliv zapojení vnějšího filtru (tedy i Rady bezpečnosti). Takový filtr by podle nich vedl k politizaci MTS,¹⁴¹ čímž by nebyl zajištěn rovný přístup k soudům, a tudíž ke spravedlnosti pro všechny. Podle názoru

---

¹³⁸ *Texte de la déclaration française à Kampala*. Dostupný z WWW <http://212.159.242.181/iccdocs/asp_docs/RC2010/Statements/ICC-RC-gendeba-France-FRA.pdf>

¹³⁹ Rusko je pozorovatelským státem.

¹⁴⁰ *Statement by H. E. Kirill G. Gevorgyan, Director of the Legal Department of the Ministry of Foreign Affairs of the Russian Federation, Head of the Delegation of the Russian Federation to the Review Conference of the Rome Statute of the ICC*. Dostupný z WWW <http://www.icc-cpi.int/iccdocs/asp_docs/RC2010/Statements/ICC-RC-gendeba-RussianFederation-ENG.pdf>

¹⁴¹ Státem, který tento názor hlasitě prosazoval na Revizní konferenci, byl Írán. Tento nečlenský stát upozorňoval, že „*Rada bezpečnosti je svou podstatou politickým orgánem a jako taková nemůže jednat jako soudní filtr pro soud*“. *Statement by Djamchid Montaz, The Legal Advisor of the Ministry of Foreign Affairs of the Islamic Republic of Iran*, 2010, s. 2. Dostupný z WWW <http://212.159.242.181/iccdocs/asp_docs/RC2010/Statements/ICC-RC-gendeba-Iran-ENG.pdf>

těchto států není důvod dělat jakýkoliv rozdíl mezi zločinem agrese a ostatními zločiny vymezenými ve Statutu. Dokonce podle určitých názorů, pokud by vyšetřování MTS podléhalo schválení Rady bezpečnosti „*Soud by pravděpodobně nikdy nebyl schopný stíhat pachatele zločinu agrese. [...] Rozhodnutí Rady bezpečnosti, že se jedná o agresi, může usnadnit práci Soudu, ale absence takového rozhodnutí by jej neměla brzdit*“.¹⁴² Taková vyjádření zaznívala i od Hnutí nezúčastněných zemí (reprezentovaných Egyptem), které vyzdvihovalo především nezávislost Soudu. Ten by měl být schopen nezávisle posuzovat agresi bez toho, aby byl něčím (nebo někým) limitován.

Státy dlouhou dobu diskutovaly, zda Rada bezpečnosti může zastavit vyšetřování agrese Mezinárodním trestním soudem nebo zda má být Soud v tomto ohledu zcela nezávislý. Delegáti na konferenci v Kampale se rozhodli oficiálně neudělit Radě bezpečnosti více pravomocí, než které již měla. Podle článku 16 může Rada bezpečnosti přijmout rezoluci s cílem pozastavit vyšetřování či stíhání MTS po dobu 12 měsíců. Toto rozhodnutí může být bezpočetněkrát obnoveno. Článek 16 je aplikovatelný na zločin agrese, stejně jako na ostatní zločiny vymezené ve Statutu. Toto ustanovení může *ad absurdum* vést k právu na absolutní veto ze strany Rady bezpečnosti. Proto lze článek 16 chápat jako zásadní zásah do kompetencí MTS, který podle kritiků může vést k politizaci případu.

Podle článku 13 odst. b) může Rada bezpečnosti podat žalobci oznámení o spáchání zločinu podle Statutu. Článek dává Radě bezpečnosti důležitou pravomoc, která byla užita v případě Darfúru, nicméně vyžaduje konsensus mezi Stálými členy RB, což může být v určitých případech těžké dosáhnout. Žaloba podaná Radou bezpečnosti podle článku 15 ter, jak již bylo dříve řečeno má významné specifikum – vztahuje se i na stát, který neakceptoval jurisdikci Soudu v dané oblasti (příloha III Section 1 a 2). Toto ustanovení znovu reflektuje speciální pozici Rady bezpečnosti, jako orgánu, který dozírá nad nepoužitím síly při řešení mezinárodních sporů.

Rozhodnutí Rady bezpečnosti odsuzující agresivní činy státu nemají podle Římského statutu žádný přímý vliv na MTS (článek 15 bis odstavec 9 a článek 15 ter

---

¹⁴² *Statement by Djamchid Montaz, The Legal Advisor of the Ministry of Foreign Affairs of the Islamic Republic of Iran*, 2010, s. č. Dostupný z WWW
<http://212.159.242.181/iccdocs/asp_docs/RC2010/Statements/ICC-RC-gendeba-Iran-ENG.pdf>

odstavec 4). Stejně tak Rada bezpečnosti není nijak vázána Římským statutem ani rozhodováním MSD. Soud i Rada bezpečnosti mají autonomní, ale zároveň komplementární postavení. Na jednu stranu závěry Rady bezpečnosti budou zajisté relevantním zdrojem důkazů pro vyšetřování MTS. Na druhou stranu nesmíme zapomenout, že MTS sám o sobě nedisponuje žádnými vynucovacími pravomocemi. Jeho šetření závisí na dobrovolné spolupráci mezi státy a též na podpoře Rady bezpečnosti OSN. Rozhodnutí RB ve vztahu k Soudu proto nelze zcela ignorovat. Soud je bude muset alespoň formálně brát v potaz. Jak řeklo Rusko ve svém stanovisku, spolupráce MTS s Radou bezpečnosti je pro fungování této instituce klíčovou.

5.5 Shrnutí

Přestože výsledek Revizní konference může na první pohled působit poněkud rozpačitě, na poli mezinárodního vyjednávání představuje ohromný úspěch, ve který vyústilo dlouhé úsilí o definování agrese. Je zjevné, že tento úspěch je spíše krůčkem, který ještě bude nutno přetransformovat v opravdový krok. O tom mimo jiné svědčí i odsunutí aktivace jurisdikce Soudu nad stíháním za zločin agrese. Ani po přijetí nové definice agrese nemůže MTS vykonávat jurisdikci do té doby, dokud nebudou splněny aktivační podmínky. Stane se tomu tak nejdříve v roce 2017.

Definování agrese neodstranilo určité nejasnosti, co přesně se pod tímto pojmem skrývá. Zařazení termínu „zjevné porušení“ Charty OSN dává značný prostor pro interpretaci. Dalším aspektem, který činí stíhání agrese speciálním je rozlišení, zda bylo vyšetřování zahájeno z podnětu státu či žalobce anebo Rady bezpečnosti. Zločin agrese zavádí určitou dvojkolejnost jurisdikce MTS – zatímco ostatní zločiny lze stíhat z titulu územní jurisdikce státu, zločin agrese nikoliv (pokud stíhání není zahájeno Radou bezpečnosti OSN, pak platí princip univerzální jurisdikce). Je zjevné, že určité otázky související se zločinem agrese budou muset být ještě vyjasněny. Revizní konferenci v Kampale trefně shrnul profesor Schabas – *„právní akademici jako já budou revizní konferenci nekonečně vděční za to, že nám poskytla tak komplikované*

*a místy nesouvislé předpisy, které nám zajistí krmivo pro články, knihy a konference na mnoho následujících let“.*¹⁴³

---

¹⁴³ SCHABAS William A. *The Result: Prosecuting Aggression, at the International Criminal Court*, 2010. Dostupný z WWW <<http://iccreviewconference.blogspot.com/2010/06/result-prosecuting-aggression-at.html>>

6. PRÁVO MEZINÁRODNÍ ODPOVĚDNOSTI STÁTŮ

Právo mezinárodní odpovědnosti států je naprosto zásadní pro potvrzení či vyvrácení domněnky, která byla stanovena v úvodu práce. Tedy, že MTS není institucí, která by měla stíhat spáchání zločinu agrese. Následující řádky čtenáře seznamují s některými základními kapitolami ze základů mezinárodního práva veřejného¹⁴⁴ – s konceptem kogentních norem, mezinárodní odpovědností států a samozřejmě s rolí Rady bezpečnosti v celém systému kolektivní bezpečnosti.

6.1 Návrh článků o odpovědnosti států za mezinárodně protiprávní chování

Přestože dnes existuje množství mezinárodních smluv upravujících rozličné oblasti mezinárodního práva, hlavním právním pramenem pro chápání odpovědnosti států zůstává obyčej. V roce 2001 se Komise pro mezinárodní právo pokusila mezinárodní obyčej kodifikovat prostřednictvím *Návrhu článků o odpovědnosti států za mezinárodně protiprávní chování* (dále jen Návrh článků).¹⁴⁵ Návrh článků existuje již více než deset let, přesto stále čeká na své vyjádření v závazné smluvní podobě. I přes svůj nezávazný charakter požívá dokument vysoké interpretační autority a dá se označit za základní pramen při posuzování odpovědnosti států. Na druhou stranu je s ohledem na zaměření práce nutné podotknout, že odpovědnost osob, které disponují postavením, v němž jednájí ve prospěch státu, je Návrhem článků zcela opomínuta (článek 58). Tvorba pravidel a jejich interpretace v této oblasti je tudíž zcela přenechána doktríně a judikatuře, stejně jako v oblasti vztahu odpovědnosti těchto osob k odpovědnosti státu.

Již článek 1 zakotvuje základní premisu, bez které by bylo zbytečné o odpovědnosti států dále polemizovat. Článek stanoví, že každé mezinárodně protiprávní chování státu vyvolává jeho mezinárodní odpovědnost. Tedy v okamžiku, kdy se stát

---

¹⁴⁴ Vzhledem k zaměření práce není pojednáváno detailně o zmíněných kapitolách mezinárodního práva veřejného, ale pouze o vybraných pasážích, které souvisí s chápáním zločinu agrese.

¹⁴⁵ *Draft articles on Responsibility of States for Internationally Wrongful Acts*, 2001, International Law Commission, A/56/10. Dostupný také z WWW
<http://untreaty.un.org/ilc/texts/instruments/english/commentaries/9_6_2001.pdf>

dopustí mezinárodně protiprávního chování, vzniká *ex lege* nový akcesorický právní vztah, který určuje obsah mezinárodní odpovědnosti státu za daný čin. Logicky musí existovat porušení určité povinnosti, aby v jejím důsledku mohla vzniknout odpovědnost za toto porušení. Co se dá podřadit pod pojem „mezinárodně protiprávní chování státu“ určuje mezinárodní právo. Z toho vyplývá, že na posouzení nemá a ani nemůže mít vliv, zda akt je podle vnitrostátního práva legální (článek 3). Mezinárodní právo poté zkoumá, zda se stát dopustil porušení svých povinností konáním či opomenutím. Zároveň musí být podle článku 2 naplněny dva předpoklady – chování 1) je přičitatelné státu podle mezinárodního práva (subjektivní prvek); a 2) představuje porušení mezinárodního závazku státu (objektivní prvek).

Přestože otázka přičitatelnosti je dalším sporným bodem, který v mezinárodním právu dotvořila judikatura, Návrh článků mluví zcela jasně. *„Jedná se o jednání jakéhokoli orgánu státu, ať tento orgán vykonává legislativní, výkonné, soudní nebo jiné funkce, jakékoli místo zaujímá v organizaci státu a jakákoli je jeho povaha [...]. Za orgán státu se považuje jakákoli osoba nebo entita, jež má toto postavení v souladu s vnitrostátním právem státu“* (článek 4). Stát tedy není odpovědný za chování soukromých osob. Články 5 až 11 dále specifikují, co všechno lze chápat za orgán státu (veřejnoprávní korporace, soukromé společnosti vykonávající funkce veřejné povahy, konzulární úředníky aj.) a jak nahlížet na výjimečné situace, kdy nefungují oficiální státní orgány a výkonu moci se ujímají skupiny osob (jedná se zejména o revoluce, ozbrojené konflikty, přírodní katastrofy atp.).

Objektivní prvek je pak podle článku 12 naplněn v případě, že chování státu není v souladu s tím, co požaduje mezinárodní závazek státu (bez ohledu na jeho původ či povahu), který musí být v době porušení platný (článek 13). Určení doby, kdy k porušení závazku podle článku 14 došlo je tudíž klíčové pro posouzení odpovědnosti. Stát může svou povinnost porušit okamžikem provedení určitého aktu, a to i v případě že následky přetrvávají. Nebo v případech pokračujícího jednání po celou dobu, kdy chování trvá. Posledním druhem představuje porušení, které je spácháno řadou jednotlivých jednání nebo opomenutí (tzv. složené jednání). Právě v okamžiku, kdy toto složené jednání naplní protiprávní chování, vzniká porušení mezinárodního závazku.

Poté, co jsme vymezili pojem mezinárodně právní odpovědnosti a stanovili dobu jejího vzniku, podíváme se na její obsah a povinnosti s ní spojené. Vzhledem k tomu, že porušení mezinárodní povinnosti je nežádoucím stavem, hlavním účelem odpovědnostního právního vztahu je obnova původního poměru. Tedy navrácení do původního stavu, který byl narušen protiprávním chováním. Děje se tak zastavením protiprávního chování (článek 30), anebo nápravou (článek 31). Povinnost upustit od dalšího pokračování protiprávního jednání se může aktivovat pouze u pokračujících protiprávních činů (například při pokračující agresí či neustálém porušování jednoho právního pravidla).¹⁴⁶ V případě, že stát tuto povinnost nesplní či nevyhoví předběžnému opatření mezinárodních orgánů, promítá se toto rozhodnutí do formy a míry reparaace. Je nutné upozornit, že ani samotné upuštění od protiprávního jednání neosvobozuje stát od reparační povinnosti. Ta, jak již bylo řečeno, vznikla okamžikem spáchání protiprávního činu.¹⁴⁷ „*Smyslem a cílem povinnosti upustit od předmětného protiprávního chování je tedy ukončit porušování pravidel mezinárodního práva [...] a tím obnovit plnou společenskou efektivitu tohoto práva. To vynikne zejména u závažných porušení závazků plynoucích z kogentních norem obecného mezinárodního práva, a to v případech, kdy dochází až k přímému donucení státu-porušitele [...], zatímco povinnost reparaace tohoto porušitele není na pořadu dne a tudíž její splnění není v daném kontextu zatím vynucováno*“.¹⁴⁸

Druhou složkou odpovědnosti za mezinárodně protiprávní chování státu, je reparaace.¹⁴⁹ Články 34 až 37 stanoví reparační povinnosti, tedy formy, prostřednictvím nichž se odpovědnostní následky realizují. Přednost před dalšími formami má restituce (článek 35), po ní následuje kompenzace (článek 36) a nakonec nastupuje satisfakce (článek 37). Satisfakce slouží k nápravě morální újmy. Může být učiněna

---

¹⁴⁶ Nelze uplatnit při činech, které se staly určitým aktem v jednom momentu a již netrvají. Jedná se například o potopení lodě.

¹⁴⁷ Viz *Návrh článků o odpovědnosti států za mezinárodně protiprávní chování*, komentář k článkům 30 a 31.

¹⁴⁸ ČEPELKA, Čestmír; ŠTURMA, Pavel.; BÍLKOVÁ, Veronika. *Kodifikace a rozvoj mezinárodního práva*. 1. vyd. Praha: Univerzita Karlova v Praze, Právnická fakulta, 2008, 159 s., ISBN 978-80-87146-03-3, s. 108.

¹⁴⁹ Již rozsudek Stálého dvora mezinárodní spravedlnosti ve věci *Chorzówské továrny* stanoví obsah reparační povinnosti. Reparace podle něj „*musí odstranit všechny důsledky protiprávního chování a obnovit situaci, která by se vší pravděpodobností existovala, kdyby čin nebyl spáchán*“. *The Factory at Chorzów* (1927), par. 125.

prostřednictvím uznání porušení, vyjádření lítosti, formální omluvy nebo jiného vhodného způsobu. Za satisfakci se podle MSD může považovat i vyjádření objektivního orgánu, kterým je zpravidla arbitr či soud, o protiprávnosti sporného chování.¹⁵⁰

Ve vztahu k lidským právům a též zločinu agrese lze uvažovat ještě o jednom rozměru satisfakce, který spočívá v potrestání osob provinilých spácháním trestného činu, kterým byly poškozeny všechny státy mezinárodního společenství (nejen jeden konkrétní stát). Pokud stát poruší kogentní normu uchýlení se k síle, automaticky je aktivována odpovědnost *erga omnes* (tzn. odpovědnost, která je vůči celému mezinárodnímu společenství).¹⁵¹ Odpovědnost je realizována pomocí „*restituce a hlavně kompenzace, kteréžto reparační formy ovšem nekonstitují institut mírové smlouvy (jako v minulosti),¹⁵² nýbrž svým závazným rozhodnutím Rada bezpečnosti OSN*“.¹⁵³ V případě porušování kogentních norem ochrany lidských práv nenastává možnost reparace formou restituace a kompenzace, zároveň pouhá finanční kompenzace se nejeví jako dostatečnou. Proto nastupuje forma satisfakce, která spočívá v trestním postihu osob, které se činu dopustily nebo za něj odpovídají. Za zločiny podle mezinárodního práva však mohou být souzeny pouze jednotlivci se statutem orgánů státu, tedy ne státy samotné.

Aktivní legitimaci k uplatnění nároku má poškozený stát (článek 42). Tedy ten, jehož právo bylo mezinárodně protiprávním chováním popřeno, narušeno nebo jinak zvláště dotčeno. Uplatnění odpovědnosti se má realizovat přijetím formálních opatření, jakým je vznesení odpovědnostního nároku proti jinému státu nebo zahájení řízení u mezinárodního soudu. Kritika, výzva k plnění závazků ani protesty se nepovažují za uplatnění odpovědnosti.¹⁵⁴ V případě, kdy se jedná o porušení závazků *erga omnes*

---

¹⁵⁰ Korfský průliv (1949).

¹⁵¹ V rozsudku *Bosna a Hercegovina-v-Jugoslávie* (případ *Genocida*, 1996) MSD konstatoval, že teritoriální restrikce nelze uplatnit na práva a závazky *erga omnes*.

¹⁵² K tradičnímu pojetí mírové smlouvy viz podkapitola 6. 3. Právní formy ukončení válečného stavu.

¹⁵³ ČEPELKA, Čestmír; ŠTURMA, Pavel. *Mezinárodní právo veřejné*. 1. vyd. Praha: C. H. Beck, 2008, 881 s., ISBN 978-80-7179-728-9, s. 648.

¹⁵⁴ ČEPELKA, Čestmír; ŠTURMA, Pavel; BÍLKOVÁ, Veronika. *Kodifikace a rozvoj mezinárodního práva*. 1. vyd. Praha: Univerzita Karlova v Praze, Právnická fakulta, 2008, 159 s., ISBN 978-80-87146-03-3, s. 112.

mohou mít všechny státy právní zájem.¹⁵⁵ Komise pro mezinárodní právo tento princip vtělila do článku 48, kdy může dojít k uplatnění povinnosti jiným než poškozeným státem, pokud „a) porušený závazek je určen skupině států, včetně tohoto státu, a je založen pro ochranu kolektivního zájmu této skupiny; nebo b) porušený závazek je určen mezinárodnímu společenství jako celku“. Jedná se o závazky vyplývající z mezinárodních smluv či obyčeje, které slouží k ochraně určitého společného zájmu, jako je nejčastěji ochrana lidských a životního prostředí, a zároveň o závazky z kogentních norem. Tedy článek 48 může být aplikovatelný i na případ agrese.

Komise pro mezinárodní právo nakonec nerozdělila mezinárodně protiprávní chování na mezinárodní delikty a mezinárodní zločiny, jak měla původně v plánu, ale rozlišila je podle stupňů závažnosti.¹⁵⁶ Pokud stát poruší závazek, který vyplývá z kogentní normy mezinárodního práva, může mít toto porušení spolu s obvyklými následky i další důsledky pro ostatní státy.

6.2 Odpovědnost za porušení kogentních norem

Koncept kogentních norem není příliš starý. Podle některých názorů lze jeho prvopočátky spatřovat u Norimberského tribunálu, kdy spojenci ospravedlnili zásah do dříve nedotknutelné doktríny imunity a suverenity státu, ochranou míru a bezpečnosti. Díky norimberským rozsudkům měla být státní suverenity napříště limitována určitými standardy, které uznávalo mezinárodní společenství a začlenilo je do systému mezinárodního práva. Z této perspektivy lze zločiny podle mezinárodního práva chápat jako formální limity státní suverenity, které v principu ospravedlňují širokou škálu reakcí mezinárodního společenství.¹⁵⁷ Jenže od norimberských procesů se nepodařilo vytvořit žádný závazný seznam norem, které by mohly být označeny za kogentní.

---

¹⁵⁵ *Barcelona Traction* (1970), par. 33.

¹⁵⁶ Viz dokument přijatý Komisí v roce 1996, článek 19. *Report of the International Law Commission on the work of its forty-eight session*, 6 May – 26 July 1996, A/51/10. Dostupná také z WWW <http://untreaty.un.org/ilc/reports/english/A_51_10.pdf>

¹⁵⁷ BROOMHALL, Bruce. *International Justice & The International Criminal Court: Between Sovereignty and the Rule of Law*. 1.vyd. New York: Oxford University Press, 2003, 215 s, ISBN 0-19-925600-4.

Veškeré pokusy o závaznou klasifikaci prozatím selhaly, přestože tribunály se občas snaží o interpretaci smluv právě optikou *jus cogens*.

Existenci *jus cogens* potvrdil v roce 1969 článek 53 *Vídeňské úmluvy o smluvním právu*, který mluví o imperativní normě obecného mezinárodního práva, jež je „přijatá a uznaná mezinárodním společenstvím států jako celkem za normu, od níž není dovoleno se odchýlit a která může být změněna pouze novou normou obecného mezinárodního práva stejné povahy“.¹⁵⁸ Komise pro mezinárodní právo pak v komentáři osvětluje, jaké smlouvy by článek 53 porušovaly. Má se jednat o smlouvy, které by se týkaly 1) nezákonného použití síly, které není v souladu s Chartou OSN, 2) provádění činnosti, která je trestná podle mezinárodního práva nebo 3) obchodu s otroky, pirátství, genocidy, porušování lidských práv či rovnosti států nebo principu sebeurčení.¹⁵⁹ Jakákoliv smlouva, která by byla v rozporu s imperativní normou obecného mezinárodního práva, je podle článku 53 neplatná.

Na normy, které působí *erga omnes* se odvolává ve svých rozsudcích i Mezinárodní soudní dvůr. Podle nějž jsou závazky *erga omnes* v současném mezinárodním právu odvozeny od zákonných zákazů jednání v podobě agrese a genocidy, stejně jako od zásad a pravidel týkajících se základních lidských práv včetně ochrany proti otroctví a rasové diskriminaci.¹⁶⁰

Všechny zmíněné výčty jsou však nezávazné. Komise pro mezinárodní právo se v polooficiálním dokumentu komentáře k článkům 40 a 41 Návrhu článků přidržela svého původního názoru, když stanovila demonstrativní výčet oblastí (tedy ne konkrétních pravidel), jež konstituují zločin podle mezinárodního práva. Zároveň je nutné upozornit, že výčet vychází z původního znění článku 19, který ještě v roce 1996 rozdělení na mezinárodní zločiny¹⁶¹ a mezinárodní delikty obsahoval, stejně jako výčet

---

¹⁵⁸ Vídeňská úmluva o smluvním právu (1969), článek 53.

¹⁵⁹ *Yearbook of the International Law Commission 1966*, sv. 2. Dostupný také z WWW <<http://untreaty.un.org/ilc/publications/yearbooks/1966.htm>>, s. 248.

¹⁶⁰ *Barcelona Traction* (1970), par. 34, dále pak Portugalsko proti Rakousku (1995, Východní Timor) a Posudek ve věci legality použití jaderných zbraní (1996).

¹⁶¹ Podle Šturmy lze předpokládat, že původní pojem „mezinárodní zločin“ v dnešní terminologii představuje to, co lze podřadit pod závažné porušení závazků z kogentních norem. ŠTURMA, Pavel. *Co s „mezinárodním zločinem“ aneb problém diferenciacie odpovědnosti států za porušení kogentních norem obecného mezinárodního práva*. In: ŠTURMA, Pavel (eds.). *Právní následky mezinárodně protiprávního*

oblastí.¹⁶² Podle aktuálního výkladu, který je dostupný v komentáři se jedná o 1) zákaz uchylování se k síle (v původním znění článku 19 odst. 3 písm. a) byl explicitně uveden zákaz agrese), 2) zákaz udržování kolonialismu, 3) závažné a v širokém měřítku prováděné porušování lidských práv, která jsou chráněna obecným mezinárodním právem (jde o zákaz genocidy, otroctví, mučení, rasové diskriminace, apartheidu, válečných zločinů a zločinů proti lidskosti) a 4) značné znečišťování životního prostředí. Přestože dnes Návrh článků již neobsahuje explicitně odkaz na agresi, existuje všeobecná shoda, že na zákaz agrese lze pohlížet jako na kogentní ustanovení.¹⁶³ A zároveň se jedná o zločin, který zahrnuje jak individuální, tak státní odpovědnost. Tento názor je podpořen komentářem Komise k Návrhu článků pro článek 53,¹⁶⁴ prohlášením vlád při vídeňské konferenci o smluvním právu¹⁶⁵ a především z rozsudku MSD ve věci Nikaragua.¹⁶⁶ Přestože oblastí, které tvoří systém *jus cogens* není mnoho, mají zásadní význam pro ochranu celého mezinárodního společenství, především z hlediska interpretace smluvních dokumentů. Koncept kogentních norem obecného mezinárodního práva je totiž uznáván mezinárodní praxí, jurispudencí mezinárodních a národních soudů, stejně jako tribunálů a právní doktrínou.

V roce 1946 Norimberský tribunál stanovil odpovědnost jedince za zločiny podle mezinárodního práva.¹⁶⁷ V souladu s tímto pojetím vítězné mocnosti nepřistupovaly ani k Německu, ani k Japonsku jako ke „zločinci“, kterého by soudily. Přístup Norimberského tribunálu lze označit za trestně právní. Obdobný přístup byl uplatněn i při ustanovení ICTY a ICTR. V případě *Blaskič* ICTY tento pohled potvrdil,

---

chování – *Pocta Čestmíru Čepelkovi k 80. Narozeninám*. Praha: Ediční středisko PF UK, 2007, 295 s. ISBN 978-80-85889-83-3, s. 54.

¹⁶² *Report of the International Law Commission on the work of its forty-eight session*, 6 May – 26 July 1996, A/51/10. Dostupná také z WWW <http://untreaty.un.org/ilc/reports/english/A_51_10.pdf>

¹⁶³ RAGAZZI, Maurizio. *The Concept of International Obligations Erga Omnes*. New York: Oxford University Press, 2002, 264 s. ISBN 0-19-826480-1, s.77.

¹⁶⁴ *Yearbook of the International Law Commission 1966*, sv.2. Dostupný také z WWW <<http://untreaty.un.org/ilc/publications/yearbooks/1966.htm>>, s. 247 – 249.

¹⁶⁵ Při jednání na konferenci mnohé vlády charakterizovaly zákaz agrese a neoprávněné použití síly jako kogentní ustanovení. *Official Records of the United Nations Conference on the Law of Treaties*, First Session, Vienna, 26 March to 24 May 1968, summary records of the plenary meeting and of the meeting of the Committee of the Whole. Dostupný také z WWW <http://untreaty.un.org/cod/diplomaticconferences/lawoftreaties-1969/vol/english/1st_sess.pdf>

¹⁶⁶ *Nicaragua-v-USA* (1986), par. 190.

¹⁶⁷ *Judgment: The Law of the Charter*. Dostupný z WWW <<http://avalon.law.yale.edu/imt/judlawch.asp>>

když konstatoval, že „ze současných norem mezinárodního práva je jasné, že státy [...] nemohou být subjektem trestních sankcí, které jsou podobné těm, jež uplatňují národní trestní systémy“.¹⁶⁸ Jak již bylo řečeno, závažná porušení závazků plynoucích z kogentních norem obecného mezinárodního práva mohou zapříčinit další důsledky nejen pro porušitele ale i pro další státy. Zároveň všechny státy jsou oprávněny dovolávat se odpovědnosti za porušení závazků proti mezinárodnímu společenství jako celku. Římský statut pokračuje v konceptu uplatňovaném tribunály, když vymezuje svou jurisdikci nad „nejzávažnějšími zločiny, kterými je dotčeno mezinárodní společenství jako celek“ (preambule). Výslovně tedy neuvádí, že se jedná o *jus cogens*. Zároveň svou jurisdikci limituje na kogentní pravidla mezinárodního humanitárního práva, která jsou aplikovatelná pouze za ozbrojeného konfliktu na fyzické osoby (článek 25). Odpovědnost států je však ponechána na vyřešení mezinárodnímu právu (článek 25 odst. 4).

Návrh článků obsahuje pouze dva články, které se týkají porušení kogentních norem státem. Článek 40 definuje rozsah aplikace a článek 41 určuje právní následky porušení. Podle článku 40 Návrhu článků, se stát musí dopustit závažného porušení kogentní normy obecného mezinárodního práva, aby byla odpovědnost iniciována. Porušení závazku je závažné, pokud se jedná „hrubé nebo systematické opomenutí odpovědného státu splnit tento závazek“ (článek 40 odst. 2). Co však ani jeden z článků neupravuje, je procedura zjištění, zda se jedná o „závažné porušení.“ Cílem Návrhu článků totiž nebylo vytvořit novou institucionalizovanou proceduru, která by se zabývala jednotlivými případy porušení kogentních norem. Komise zastávala názor, že rozhodnutí o závažných porušeních přísluší pouze kompetentnímu orgánu mezinárodní organizace – Radě bezpečnosti a Valnému shromáždění. V případě agrese pak Charta OSN jednoznačně svěřuje hlavní roli Radě bezpečnosti.¹⁶⁹

---

¹⁶⁸ Blaskič (1997), par 25.

¹⁶⁹ Návrh článků, o odpovědnosti států za mezinárodně protiprávní chování, komentář k článku 40, bod 9.

6.3 Právní formy ukončení válečného stavu

Z historie známe dva druhy ukončení válečného stavu – úplné podrobení protivníka, které vyústilo v anexi ze strany vítězného státu, a tedy vojensky zničilo státnost poraženého státu, a smluvní formu. Smluvní forma se uplatňovala v případech, kdy nebyla anexe možná kvůli vojenským či mezinárodním okolnostem. Mírová smlouva byla většinou sjednávána válčícími státy po zastavení válečných operací (ty byly provedené smlouvou o všeobecném příměří). Poprvé byla daná praxe porušena při sjednávání smlouvy s Německem po ukončení první světové války, kdy poražený stát byl přizván až k přijetí smlouvy, na jejím textu se podílely pouze vítězné mocnosti.¹⁷⁰ Spolu s kogentním zákazem uchýlovat se k síle, přišla změna v postavení států při ozbrojeném konfliktu. Z původního rovného postavení se poměr změnil na vztah mezi agresorem a státem, který uplatnil své právo na sebeobranu. Tento vztah už však nemůže být narovnan pomocí smluvní autonomie válčících států, jako tomu bylo dříve, ale prostřednictvím mezinárodní odpovědnosti států. Ta, jak již bylo řečeno výše, stanoví právní následky *erga omnes*, se kterými musí být v souladu každý následující smluvní akt.¹⁷¹

Tato myšlenka je v souladu s praxí, která byla od ukončení druhé světové války (a tedy v době, kdy byl zákaz uchýlování se k síle jako kogentní norma stabilizován) uplatňována. Jak uvádí Čepelka a Šturma, zatímco *Akt bezpodmínečné kapitulace německých ozbrojených sil* (1945) spolu s *Prohlášením o porážce Německa a o převzetí nejvyšší moci vůči Německu* (1945), věcně spadají do části odpovědnostního právního následku, kterou ukládá zastavení protiprávního jednání, je *Postupimská deklarace* (1945) a *Závěrečný akt Pařížské konference o reparacích* (1945) konkretizací reparačního odpovědnostního následku, který měl postihnout agresora – Německo.¹⁷² Autoři analogicky odkazují na anexi Kuvajtu Irákem v roce 1990, kdy Rada bezpečnosti po vytlačení Iráčanů z anektovaného území stanovila podmínky zastavení bojů, určila

---

¹⁷⁰ ČEPELKA, Čestmír; ŠTURMA, Pavel. *Mezinárodní právo veřejné*. 1. vyd. Praha: C. H. Beck, 2008, 881 s., ISBN 978-80-7179-728-9, s. 801.

¹⁷¹ Pokud by smlouva následky porušení drogovala, akt by byl postižen absolutní neplatností jako smlouva odporující *jus cogens*.

¹⁷² Obdobně bylo naloženo i s Japonskem.

následné územně-mocenské náležitosti pro zabránění opakování situace a vymezila konkrétní požadavky reparace (tedy odpovědnostního institutu). Z toho vyplývá, že Rada bezpečnosti přijala dokumenty, které ukončily válečný konflikt a konkretizovaly odpovědnost za mezinárodně protiprávní chování státu – agresora. Že tyto dokumenty byly následně porušovány a byly jednou z příčin invaze amerických a britských ozbrojených sil v roce 2003 nic nemění na jejich charakteru. V systému kolektivní bezpečnosti tudíž tradiční institut mírové smlouvy, jak byl používán před vytvořením kogentního zákazu použití síly, již není použitelný.¹⁷³

Popsané rozlišení je naprosto klíčové pro argumentaci, kdo je oprávněn rozhodovat o agresii. Obhájci MSD v čele s Williamem Schabasem a Antoniem Cassesem zastávají trestněprávní pohled, jehož podstatou je, že vše (tedy i postižení zločinu agrese) je záležitostí smluvní. Praxe a ostatně i teorie mezinárodního práva však ukazuje, že trestněprávní pohled je nedostačující a musí být obohacen o koncept odpovědnosti státu. Jak již bylo rozebráno, odpovědnost státu lze nalézt především v obyčejovém právu jako odpovědnost *erga omnes* za porušení kogentního zákazu uchýlování se k síle a konkrétněji v nezávazné formě Návrhu článků. Komentář k Návrhu článků pak jasně odkazuje při řešení otázek spojených s porušením kogentních norem na Radu bezpečnosti, potažmo Chartu OSN. Zároveň z pojetí Charty OSN lze dovodit, že vychází z odpovědnostního přístupu. Ostatně trestněprávní pohled nemůže obstát už kvůli ustanovení článku 103 Charty OSN, který stanoví, že „*v případě rozporu mezi závazky členů Organizace podle Charty a jejich závazky podle kterékoli jiné mezinárodní dohody, mají přednost závazky podle Charty*“. Tedy i závazky vyplývající z ratifikace Římského statutu nutně musí podléhat aplikační přednosti Charty. Ta, jak již bylo řečeno, v článku 39 pověřuje Radu bezpečnosti, aby „*určila, zda došlo k ohrožení míru, porušení míru nebo útočnému činu, a doporučí nebo rozhodne, jaká opatření budou učiněna*“. Propojíme-li články 39 a 103, musíme nutně dojít k názoru, že Rada bezpečnosti hraje hlavní roli v posuzování agrese, a tudíž nemůže být nahrazena žádným jiným tělesem.

---

¹⁷³ Viz ČEPELKA, Čestmír; ŠTURMA, Pavel. *Mezinárodní právo veřejné*. 1. vyd. Praha: C. H. Beck, 2008, 881 s., ISBN 978-80-7179-728-9, s. 804 - 814.

6.4 Shrnutí

Pokud shrneme všechny poznatky, které v této kapitole byly prezentovány, musíme dospět k závěru, že všechny rozebrané právní dokumenty nás nakonec zavedly ke speciálnímu postavení Rady bezpečnosti. Z toho lze dovést, že právě pouze Rada bezpečnosti je institucí, nikoliv Mezinárodní trestní soud, které přísluší posuzovat agresi. Ostatně tento závěr není překvapivý, vždyť počátek agrese lze spatřovat v politice, v činu určitého politika. Je logické, že o politickém činu bude rozhodovat politický orgán – Rada bezpečnosti, nikoliv právní – Mezinárodní trestní soud.

Je jasné, že chápání stejného činu oběma tělesy, nemůže být zcela stejné. Už ze své podstaty musí MTS, jako soudní orgán a Rada bezpečnosti jako politický orgán mít odlišné složení, funkce a cíle. *„Prioritou MTS je dosažení spravedlnosti, potrestání zločinů podle mezinárodního práva. Prioritou Rady bezpečnosti je udržení mezinárodního míru a bezpečnosti, nalezení politického řešení, které má podporu především stálých členů RB. Na druhé straně ovšem i pravomoci Rady bezpečnosti mají základ v mezinárodním právu (Chartě OSN) a rozhodování mezinárodních soudů (jak ukazují zkušenosti z práce mezinárodních trestních tribunálů ad hoc) není vždy prosté politiky (přinejmenším politiky soudního aktivismu).¹⁷⁴ U tak významného úkolu, jakým je definování agrese, nelze oddělit právo a politiku.*

V případě, že v roce 2017 doopravdy dojde k aktivaci jurisdikce MSD nad zločinem agrese, lze očekávat spory mezi Soudem a Radou bezpečnosti o kompetence v dané oblasti. Nelze též ignorovat článek 5 odst. 2 Římského statutu, podle kterého vymezení agrese ve Statutu musí být slučitelné s Chartou. Z pohledu mezinárodního práva veřejného konflikt musí tudíž Rada bezpečnosti jednoznačně získat převahu.

---

¹⁷⁴ ŠTURMA, Pavel. *Změny Římského statutu Mezinárodního trestního soudu*. Trestněprávní revue. 2010, roč. 9, č. 8, s. 250.

7. ZÁVĚR

Přestože se mezinárodní společenství snaží definovat agresi již více než padesát let, dosavadní snahy nevedly k výraznějšímu úspěchu. Problematické aspekty měla definitivně vyřešit Revizní konference v Kampale. Místo toho, aby polemiky utnula, spíše je rozvířila. Co se stane v roce 2017, pokud všechny podmínky budou splněny a jurisdikce Mezinárodního trestního soudu nad zločinem bude doopravdy aktivována? Jak bude řešen spor o kompetence s Radou bezpečnosti? Práce se snažila dokázat, že v tomto případě, by měl mít ze své speciální povahy v systému mezinárodního práva, přístup Rady bezpečnosti převahu.

Zkoumáme-li předložené dokumenty, musíme jasně dojít k závěru, že všechny z nich ukazují ve svém důsledku na Radu bezpečnosti. Podle Charty OSN je pouze Rada bezpečnosti oprávněna zkoumat ohrožení či porušení míru a zároveň uskutečňovat kroky na jeho ochranu. Rezoluce 3314 byla navržena jako materiál, který by sloužil jako návod pro Radu bezpečnosti při jejím rozhodování. Římský statut explicitně odkazuje, že vymezení agrese nesmí být v rozporu s Chartou OSN. Zároveň na několika místech přiznává Radě bezpečnosti speciální postavení. Zákaz agrese lze chápat jako kogentní pravidlo obecného mezinárodního práva, které aktivuje odpovědnost *erga omnes*. Stanovení odpovědnosti státu za porušení *ius cogens* nechává Návrh článků o odpovědnosti států za mezinárodně protiprávní chování zase na Radě bezpečnosti. Ovšem nejen tyto dokumenty, ale i další mezinárodní smlouvy, rezoluce Valného shromáždění, rozsudky Mezinárodního soudního dvora a ad hoc tribunálů, jak bylo v práci poukázáno, dokládají specifickou pozici Rady bezpečnosti při rozhodování o agresi. Agrese je čin politický, a proto je logické, že o něm má rozhodovat politický orgán (Rada bezpečnosti), nikoliv právní (Mezinárodní trestní soud).

Vzhledem k výše uvedenému je jasné, že dosavadní trestněprávní přístup, který dává pravomoci výhradně Mezinárodnímu trestnímu soudu a potlačuje kompetence Rady bezpečnosti v dané oblasti, nemá oporu v mezinárodním právu, ať kodifikovaném či obyčejovém. Exkurz do kodifikační historie i současné praxe chápání agrese potvrdil

základní myšlenku práce, že pouze Rada bezpečnosti je orgánem, který je s konečnou platností oprávněn rozhodnout o kvalifikaci činu za agresi.

8. SEZNAM ZKRATEK

Komise pro mezinárodní právo	Komise
Mezinárodní soudní dvůr	MSD
Mezinárodní trestní soud	Soud, MTS
Mezinárodní trestní tribunál pro bývalou Jugoslávii	ICTY
Mezinárodní trestní tribunál pro Rwandu	ICTR
Mezinárodní vojenský soudní dvůr	Tribunál, Norimberský tribunál
Návrh článků o odpovědnosti států za mezinárodně protiprávní chování	Návrh článků
Návrh Kodexu zločinů proti míru a bezpečnosti lidstva	Návrh Kodexu
Návrh Smlouvy o vzájemné pomoci	Návrh Smlouvy
Organizace Spojených národů	OSN
Pakt Společnosti národů	Pakt
Pracovní skupina pro zločin agrese na Revizní konferenci	WGCA
Rada bezpečnosti	RB
Revizní konference	Konference, RK
Římský Statut	Statut, ŘS
Shromáždění zástupců smluvních států	ASP
Spojené státy americké	Spojené státy, USA
Společnosti národů	SN
Úmluva o definici agrese	Úmluva
Valné shromáždění Organizace spojených národů	VS OSN
Zvláštní skupina pro zločin agrese	SWGCA
Ženevský protokol o pokojném řešení mezinárodních sporů	Protokol

9. SEZNAM POUŽITÉ LITERATURY A PRAMENŮ

9.1 Primární zdroje

Barcelona Traction, MSD, 5/2/1970. Dostupný také z WWW <<http://www.icj-cij.org/docket/files/50/5389.pdf>>

Blaskič, ICTY, Appeal Chamber, 29/10/1997. Dostupný také z WWW <<http://www.icty.org/x/cases/blaskic/acdec/en/71029JT3.html>>

Briand-Kelloggův Pakt. Dostupný také z WWW <http://avalon.law.yale.edu/20th_century/kbpact.asp>

Comments to Article 51. Dostupné z WWW <http://untreaty.un.org/cod/repertory/art51/english/rep_supp2_vol2-art51_e.pdf>

Continuity of work in respect of the crime of aggression, ICC-ASP/1/Res.1. Dostupné z WWW <http://www.icc-cpi.int/iccdocs/asp_docs/Resolutions/ICC-ASP-ASP1-Res-01-ENG.pdf>

Discussion paper on the crime of aggression proposed by the Chairman, ICC-ASP/7/SWGCA/INF.1. Dostupný z WWW <http://www.icc-cpi.int/iccdocs/asp_docs/ICC-ASP-7-SWGCA-INF.1%20English.pdf>

Draft articles on Responsibility of States for Internationally Wrongful Acts, 2001, International Law Commission, A/56/10. Dostupný také z WWW <http://untreaty.un.org/ilc/texts/instruments/english/commentaries/9_6_2001.pdf>

Draft Code, 1951. Dostupný z WWW <[http://untreaty.un.org/ilc/publications/yearbooks/Ybkvolumes\(e\)/ILC_1951_v2_e.pdf](http://untreaty.un.org/ilc/publications/yearbooks/Ybkvolumes(e)/ILC_1951_v2_e.pdf)>

Draft Code, 1954. Dostupný z WWW <http://untreaty.un.org/ilc/texts/instruments/english/draft%20articles/7_3_1954.pdf>

Draft Code, 1988. Dostupný z WWW <[http://untreaty.un.org/ilc/publications/yearbooks/Ybkvolumes\(e\)/ILC_1991_v2_p2_e.pdf](http://untreaty.un.org/ilc/publications/yearbooks/Ybkvolumes(e)/ILC_1991_v2_p2_e.pdf)>

Draft Code, 1996. Dostupný z WWW <http://untreaty.un.org/ilc/texts/instruments/english/draft%20articles/7_4_1996.pdf>

Draft Report of the Working Group on the Crime of Aggression, RC/WGCA/3. Dostupné z WWW <http://icc-cpi.int/iccdocs/asp_docs/RC2010/RC-WGCA-3-ENG.pdf>

Final Act of the United Nations Diplomatic Conference of the Plenipotentiaries on the establishment of an International Criminal Court, U.N. Doc. A/CONF. 183/10. Dostupná z WWW <<http://untreaty.un.org/cod/icc/statute/finalfra.htm>>

Charta Mezinárodního vojenského tribunálu. Dostupná z WWW <<http://avalon.law.yale.edu/imt/imtconst.asp>>

Charta OSN. Dostupná z WWW <<http://www.un.org/en/documents/charter/>>

Chorzówska továrna, MSD, 26/7/1927, Dostupný také z WWW <http://www.icj-cij.org/pcij/serie_A/A_09/28_Usine_de_Chorzow_Competence_Arret.pdf>

Judgment: The Law of the Charter. Dostupný z WWW <<http://avalon.law.yale.edu/imt/judlawch.asp>>

Justice Jackson's Opening Statement for the Prosecution. Dostupná z WWW <<http://www.law.umkc.edu/faculty/projects/ftrials/nuremberg/jackson.html>>

The Nazi Regime in Germany. Dostupný z WWW <<http://avalon.law.yale.edu/imt/judnazi.asp#common>>

Nicaragua versus Spojené státy americké, MSD 27/6/1986. Dostupný z WWW <<http://www.icj-cij.org/docket/index.php?p1=3&p2=3&k=66&PHPSESSID=05fad554ae9feec6f32e8fcea282db53&case=70&code=nus&p3=4>>

Non-paper by the Chairman on the Elements of Crimes. Dostupný z WWW <http://www.icc-cpi.int/iccdocs/asp_docs/SWGCA/Non-paper-Elements-of-the-CoA-28May2009-ENG.pdf>

Non-paper by the President of the Review Conference, 11. 6. 2010 z 16:30 hodin

Official Records of the United Nations Conference on the Law of Treaties, First Session, Vienna, 26 March to 24 May 1968, summary records of the plenary meeting and of the meeting of the Committee of the Whole. Dostupný také z WWW <http://untreaty.un.org/cod/diplomaticconferences/lawoftreaties-1969/vol/english/1st_sess.pdf>

Pakt Společnosti národů. Dostupný také z WWW <http://avalon.law.yale.edu/20th_century/leagcov.asp#art10>

Proceedings of the Preparatory Commission at its ninth session (8-19 April 2002). Dostupné z WWW <http://www.iccnw.org/documents/Proceedpcncc_2002_11_rev1e.pdf>

Proposals for a provision on aggression, ICC-ASP/8/20. Dostupné z WWW <http://www.icc-cpi.int/iccdocs/asp_docs/RC2010/ICC-ASP-8-Res.6-AnxII-ENG.pdf>

RC/Res. 4. Dostupné také z WWW <http://www.icc-cpi.int/iccdocs/asp_docs/Resolutions/RC-Res.4-ENG.pdf>

RC/Res. 6. Dostupná také z WWW <http://www.icc-cpi.int/iccdocs/asp_docs/Resolutions/RC-Res.6-ENG.pdf>

Report of the Ad Hoc Committee on the Establishment of an International Criminal Court, A/50/22. Dostupná z WWW <<http://www.undemocracy.com/A-50-22.pdf>>

Report of the International Law Commission on the work of its forty-eight session, 6 May – 26 July 1996, A/51/10. Dostupná také z WWW <http://untreaty.un.org/ilc/reports/english/A_51_10.pdf>

Report of the Preparatory Committee on the Establishment of an International Criminal Court, A/CONF.183/2/Add.1.. Dostupné z WWW <<http://www.un.org/law/n9810105.pdf>>

Report of the Secretary General on the rule of law and transitional justice in conflict and post-conflict societies, UN Document S/2004/616. Dostupné také z WWW <<http://daccess-dds-ny.un.org/doc/UNDOC/GEN/N04/395/29/PDF/N0439529.pdf?OpenElement>>

Report of the Special Working Group on the Crime of Aggression, ICC-ASP/7/20/Add.1. Dostupné z WWW <http://www.icc-cpi.int/iccdocs/asp_docs/ICC-ASP-7-20-Add.1-SWGCA%20English.pdf>

Rezoluce Valného shromáždění 95 (I) z roku 1946.. Dostupná z WWW <http://untreaty.un.org/cod/avl/pdf/ha/ga_95-I/ga_95-I_ph_e.pdf>

Rezoluce Valného shromáždění 177 (II) z roku 1947. Dostupná z WWW <http://untreaty.un.org/ilc/summaries/7_3.htm>

Rezoluce Valného shromáždění 380 (V), z roku 1950. Dostupná z WWW <<http://www.un.org/documents/ga/res/5/ares5.htm>>

Rezoluce Rady bezpečnosti 827, S/RES/827 z roku 1993. Dostupná z WWW <http://www.icty.org/x/file/Legal%20Library/Statute/statute_827_1993_en.pdf>

Rezoluce Rady bezpečnosti 955, S/RES/955 z roku 1994. Dostupná na WWW <<http://www.unict.org/Portals/0/English/Legal/Resolutions/English/955e.pdf>>

Rezoluce Valného shromáždění 3314 (XXIX) z roku 1974. Dostupná z WWW
<<http://www.un.org/documents/ga/res/29/ares29.htm>>

Římský statut, U.N. Doc. A/CONF. 183/9. Dostupný z WWW
<<http://untreaty.un.org/cod/icc/statute/romefra.htm>>

Second report by Special Rapporteur. Dostupný z WWW
<[http://untreaty.un.org/ilc/publications/yearbooks/Ybkvolumes\(e\)/ILC_1951_v2_e.pdf](http://untreaty.un.org/ilc/publications/yearbooks/Ybkvolumes(e)/ILC_1951_v2_e.pdf)>

Statement by Djamchid Momtaz, The Legal Advisor of the Ministry of Foreign Affairs of the Islamic Republic of Iran, 2010, s. 2. Dostupný z WWW
<http://212.159.242.181/iccdocs/asp_docs/RC2010/Statements/ICC-RC-gendeba-Iran-ENG.pdf>

Statement by H. E. Kirill G. Gevorgyan, Director of the Legal Department of the Ministry of Foreign Affairs of the Russian Federation, Head of the Delegation of the Russian Federation to the Review Conference of the Rome Statute of the ICC. Dostupný z WWW <http://www.icc-cpi.int/iccdocs/asp_docs/RC2010/Statements/ICC-RC-gendeba-RussianFederation-ENG.pdf>

Texte de la déclaration française à Kampala. Dostupný z WWW
<http://212.159.242.181/iccdocs/asp_docs/RC2010/Statements/ICC-RC-gendeba-France-FRA.pdf>

Trial of the Major War Criminals before the International Military Tribunal. Dostupný také z WWW <<http://avalon.law.yale.edu/imt/07-29-46.asp>>

Úmluva o definici agrese. Dostupný také z WWW
<<http://www.iilj.org/courses/documents/ConventionontheDefinitionofAggression.pdf>>

Versailleská smlouva. Dostupná také z WWW
<http://avalon.law.yale.edu/subject_menus/versailles_menu.asp>

Yearbook of the International Law Commission 1966, sv. 2. Dostupný také z WWW
<<http://untreaty.un.org/ilc/publications/yearbooks/1966.htm>>

Yearbook of the International Law Commission 1994, sv. 2, část 2. Dostupný z WWW
<[http://untreaty.un.org/ilc/publications/yearbooks/Ybkvolumes\(e\)/ILC_1994_v2_p2_e.pdf](http://untreaty.un.org/ilc/publications/yearbooks/Ybkvolumes(e)/ILC_1994_v2_p2_e.pdf)>

Vídeňská úmluva o smluvním právu, zákon č. 15/1998 Sb. Dostupná z WWW
<http://portal.gov.cz/wps/portal/_s.155/701?number1=15/1988&number2=&name=&text>

Ženevský protokol o pokojném řešení mezinárodních sporů. Dostupný také z WWW
<<http://www.unhcr.org/refworld/publisher,LON,..40421a204,0.html>>

9.2 Sekundární zdroje

AMBOS, Kai. Establishing and International Criminal Court and an International Criminal Code. *European Journal of International Law*. 1996, roč. 7, č. 4, s. 519 – 544. Dostupné také z WWW <<http://www.ejil.org/pdfs/7/4/1391.pdf>>

BASSIOUNI, Cherif M.; Association Internationale de Droit Pénal: *The International Criminal Court: observations and issues before the 1997 – 98, Preparatory Committee and administrative and financial implications*. 1.vyd. Toulouse: International Human Rights Institute, 1997. 290 s.

BORCHARD, Edwin. *The Multilateral Pact „Renunciation of war“*. Dostupný z WWW <http://avalon.law.yale.edu/20th_century/kbbor.asp>

BROOMHALL, Bruce. *International Justice & The International Criminal Court: Between Sovereignty and the Rule of Law*. 1.vyd. New York: Oxford University Press, 2003, 215 s, ISBN 0-19-925600-4.

CASSESE, Antonio. *International Criminal Law*. 1. vyd. Oxford: Oxford University Press, 2003, 472 s. ISBN 0199259119.

CASSESE, Antonio. On some problematical aspects of the crime of aggression. *Leiden Journal of International Law*. 2007, roč. 20, č. 4, s. 840 - 849.

CASSESE, Antonio. *The Oxford companion to international criminal justice*. 1. vyd. Oxford: Oxford University Press. 2009, 1008 s. ISBN 9780199238323, s. 238.

CERONE, John. *Canada weighs in*, 2010. Dostupné z WWW <<http://iccreview.asil.org/?p=77>>

CONROY, Michael E. External Dependence, External Assistance, and Economic Aggression against Nicaragua. *Latin American Perspectives*. 1985, roč. 12, č. 2, s. 39 – 68.

ČEPELKA, Čestmír. Mezinárodní trestní soudnictví. *Právník*. 1999, roč. 138, č. 10, s. 897-916.

ČEPELKA, Čestmír; ŠTURMA, Pavel. *Mezinárodní právo veřejné*, 1.vyd. Praha: C.H.Beck, 2008, 840 s. ISBN 9788071797289.

ČEPELKA, Čestmír; ŠTURMA, Pavel; BÍLKOVÁ, Veronika. *Kodifikace a rozvoj mezinárodního práva*. 1. vyd. Praha: Univerzita Karlova v Praze, Právnická fakulta, 2008, 159 s., ISBN 978-80-87146-03-3.

Deal Done, 2010. Dostupný z WWW <<http://blogs.ubc.ca/ligi/2010/06/11/deal-done/>>

FENWICK, Charles G. Draft Code of Offences Against the Peace and Security of Mankind. *The American Journal of International Law*. 1952, roč. 46, č. 1, s. 98-100.

FERENCZ, Benjamin Berell. *Defining international aggression: The search for world peace*, Vol.I. 1.vyd. New York: Oceana Publications, 1975, 558 s. ISBN 978-0379002713.

FERENCZ, Benjamin Berell. The Draft Code of Offences Against the Peace and Security of Mankind. *The American Journal for International Law*. 1981, roč. 75, č. 3, s. 674 – 679..

FERENCZ, Benjamin Berell. Ending impunity for the crime of aggression. *Case Western Journal of International Law* 2009, roč. 41, č. 2, s. 280 - 291.

GARNER, James William. The Geneva Protocol for the Pacific Settlement of International Disputes. *The American journal of International Law*. 1925, roč. 19, č. 1, s. 123 - 132.

General Debate – Review Conference. Dostupné z WWW <<http://www.icc-cpi.int/menus/asp/reviewconference/general%20debate%20%20review%20conference?lan=en-GB>>

HELLER, Kevin Jon. *The Sadly Neutered Crime of Aggression*, 2010. Dostupný z WWW <<http://opiniojuris.org/2010/06/13/the-sadly-neutered-crime-of-aggression/>>

International Law Association – American Branch: Committee on a Permanent International Criminal Court December 27, 1996, in: BASSIOUNI, Cherif M.; Association Internationale de Droit Pénal: *The International Criminal Court: observations and issues before the 1997 – 98, Preparatory Committee and administrative and financial implications*. 1.vyd. Toulouse: International Human Rights Institute, 1997. 290 s.

International Law Commission. *Draft Code of Offences against the Peace and Security of Mankind (Part I)*. Dostupná z WWW <http://untreaty.un.org/ilc/summaries/7_3.htm#_ftn5>

JESSUP, Philip Caryl. The Crime of Aggression and the Future of International Law. *Political Science Quarterly*. 1947, roč. 62, č. 1, s. 1 – 10.

JÍLEK, Dalibor. Přemítání a založení Mezinárodního tribunálu pro stíhání osob odpovědných za závažná porušení mezinárodního práva humanitárního spáchaná na území bývalé Jugoslávie od roku 1991. *Časopis pro právní vědu a praxi*. 1996, roč. 4, č. 1, str. 53 – 65.

KISSINGER, Henry. *Diplomacy*. 1.vyd. New York: Simon & Schuster, 1994, 916 s. ISBN 978-0671510992.

KLANDUCH, Peter. Medzinárodný trestný súd a Organizácia Spojených národov. In: *Medzinárodný trestný súd na začiatku 21. storočia: zborník z medzinárodnej konferencie*, 1.vyd. Bratislava: Slovenská spoločnosť pre medzinárodné právo pri Slovenskej akadémii vied, 2007, 108 s. ISBN 978809954018, s. 51 - 79.

LHOTSKÝ, Jan. *Mezinárodní trestní soud ve světle Revizní konference a nově definovaného zločinu agrese*, Dny práva 2010, Masarykova univerzita: Brno 2010, s. 1 - 44. Dostupný také z WWW <[http://dvp.sehnaelek.cz/files/prispevky/11_evropa/Lhotsky_Jan_\(4509\).pdf](http://dvp.sehnaelek.cz/files/prispevky/11_evropa/Lhotsky_Jan_(4509).pdf)>

MALENOVSKÝ, Jiří. Ještě jednou o Kosovu a mezinárodním právu. *Mezinárodní politika*. 1999, roč. 23, č. 7, s. 6 - 7.

MATUŠINOVÁ, Anna. *Potřebuji USA Mezinárodní trestní soud, nebo potřebuje Mezinárodní trestní soud USA?*. Brno, 2009. 54 s. Bakalářská práce. Masarykova univerzita, Fakulta sociálních studií, Katedra mezinárodních vztahů a evropských studií. Vedoucí práce Ľubomír Majerčík. Dostupný také z WWW: < http://is.muni.cz/th/210609/fss_b/bakalarska_prace.pdf>

MATUŠINOVÁ, Anna; MLYNÁŘÍK, Václav. Revizní konference v Kampale, *Global Politics: časopis pro politiku a mezinárodní vztahy*, říjen 2010. Dostupné z WWW <<http://www.globalpolitics.cz/clanky/revizni-konference-mts-v-kampale>>

MILLER, David Hunter. *The Geneva Protocol*. 1.vyd. New York: The Macmillan Company, 1925. 279 s. ISO 8859-1. Dostupný také z WWW <<http://www.gutenberg.org/files/28950/28950-h/28950-h.htm#chap01>>

PEIRCE, Rachel. Which of the Preparatory Commission's Latest Proposals for the Definition of the Crime of Aggression. *Journal of Public Law*. 2001, roč. 15, č. 2, s. 281 – 300.

POPENKOVÁ, Monika. Aktuální vývoj v otázce definice zločinu agrese ve smyslu čl. 5 Římského statutu Mezinárodního trestního soudu. *Právník*. 2008, roč. 147, č. 5, s. 555-585.

PORRITT, Arthur; SALTER, Arthur. *Causes of War: Economic, Industrial, Racial, Religious, Scientific and Political*. 1.vyd. Londýn: Macmillan, 1932. 235 s. ISBN 2979214.

RAGAZZI, Maurizio. *The Concept of International Obligations Erga Omnes*. New York: Oxford University Press, 2002, 264 s. ISBN 0-19-826480-1.

Review Conference of the Rome Statute. Dostupné z WWW <<http://www.icc-cpi.int/NetApp/App/MCMSTemplates/Content.aspx?NRMODE=Published&NRNODEGUID={10B31AA2-326E-498B-B270-5924F98D7937}&NRORIGINALURL=/Menus/ASP/ReviewConference/&NRCACHEHINT=Guest#proposals>>

ROBINSON, Darryl. *ICC Review Conference: Taking Stock of Stocktaking*, 2010. Dostupné z WWW <<http://www.ejiltalk.org/icc-review-conference-taking-stock-of-stocktaking/>>

SCHABAS, William A. *An Assessment of Kampala: the Final Blog*, 2010. Dostupné z WWW <<http://iccreviewconference.blogspot.com/2010/06/assessment-of-kampala-final-blog.html>>

SCHABAS, William A. *An Introduction to the International Criminal Court*. 3. vyd. Cambridge: Cambridge University Press, 2007, 548 s. ISBN 9780521881258.

SCHABAS, William A. *Success!!!*, 2010. Dostupný z WWW <<http://iccreviewconference.blogspot.com/2010/06/success.html>>

SCHABAS, William A. *Kampala Diary*, 4/6/2010. Dostupné z WWW <<http://iccreviewconference.blogspot.com/2010/06/kampala-diary-4610.html>>

SCHABAS, William A. *Kampala Diary* 7/6/2010. Dostupné z WWW <<http://iccreviewconference.blogspot.com/2010/06/kampala-diary-7610.html>>

SCHABAS, William A. *Kampala Diary*, 8/6/2010. Dostupné z WWW <<http://iccreviewconference.blogspot.com/2010/06/kampala-diary-8610.html>>

SCHABAS, William A. *The Result: Prosecuting Aggression at the International Criminal Court*, 2010. Dostupný z WWW <<http://iccreviewconference.blogspot.com/2010/06/result-prosecuting-aggression-at.html>>

SCHEFFER, David: *Adoption of the Amendments on Aggression to the Rome Statute of the International Criminal Court*, 2010. Dostupný z WWW <<http://iccreview.asil.org/?p=174>>

SCHEFFER, David. State Parties Approve New Crimes for International Criminal Court. *American Society of International Law*. 2010, roč. 24, č. 16, Dostupné také z WWW <<http://www.asil.org/insights100622.cfm>>

SUNARDI, Teddy. Mezinárodní trestní soud a jeho předchůdci. *Mezinárodní vztahy*. 2000, roč. 35, č. 1, s. 36 - 46.

ŠTURMA, Pavel. Historie a charakter mezinárodního trestního soudu. In *Problémy implementace Statutu Mezinárodního trestního soudu do právního řádu: sborník příspěvků ze semináře pořádaného Českou národní skupinou Mezinárodní společnosti pro trestní právo*. 1.vyd. Praha: C.H.Beck 2004, s. 1-27.

ŠTURMA, Pavel. *Mezinárodní trestní soud a stíhání zločinů podle mezinárodního práva*. 1.vyd. Praha: Karolinum, 2002. 311 s. ISBN 8024603055.

ŠTURMA, Pavel: *Princip komplementarity a spouštěcí mechanismus Mezinárodního trestního soudu*, In: *Mezinárodní trestný súd na začiatku 21. storočia: zborník z medzinárodnej konferencie*, 1.vyd. Bratislava: Slovenská spoločnosť pre medzinárodné právo pri Slovenskej akadémii vied, 2007, 108 s. ISBN 978809954018, s. 21- 40.

ŠTURMA, Pavel (eds.). *Právní následky mezinárodně protiprávního chování – Pocta Čestmíru Čepelkovi k 80. Narodeninám*. Praha: Ediční středisko PF UK, 2007, 295 s. ISBN 978-80-85889-83-3, s. 45 – 61.

ŠTURMA, Pavel. *Změny Římského statutu Mezinárodního trestního soudu*. *Trestněprávní revue*. 2010, roč. 9, č. 8, s. 245 - 251.

WILMSHURST, Elizabeth. *Definition of Aggression General Assembly resolution 3314 (XXIX) 14 December 1974*. Dostupný z WWW <<http://untreaty.un.org/cod/avl/ha/da/da.html>>

Veškeré internetové zdroje jsou ověřeny k 21. srpnu 2012.

ABSTRAKT

V roce 1998 státy schválily Římský statut Mezinárodního trestního soudu, učinily tak významný krok kupředu v oblasti vynucování norem mezinárodního trestního práva. Jurisdikce soudu je omezena na nejzávažnější zločiny, jejichž definice obsahuje Římský statut. Válečné zločiny, genocida a zločiny proti lidskosti byly v dokumentu definovány, na definici zločinu agrese se státy neshodly.

V roce 2010, na Revizní konferenci v Kampale, měly státy definici zločinu agrese do Římského statutu začlenit. Mezinárodní trestní soud tak měl definitivně získat jurisdikci nad zločinem agrese. Očekávání však byla naplněna jen částečně. Státy se sice dohodly na definici, kterou včlenily do Římského statutu, jurisdikce Mezinárodního trestního soudu však nebyla aktivována. K tomu by mělo dojít nejdříve v roce 2017, pokud budou splněny požadavky stanovené na Revizní konferenci.

Diplomová práce *Zločin agrese a Mezinárodní trestní soud* seznamuje čtenáře nejprve se základními pojmy, které souvisí s definováním zločinu agrese. V následujících kapitolách je popsán historický vývoj chápání zločinu agrese a snaha o kodifikaci pojmu. Na rozboru mezinárodních právních dokumentů je ukázán posun, který se během téměř stoletého vývoje definice udál. Hlavní část práce se zabývá vztahem zločinu agrese k Mezinárodnímu trestnímu soudu. Historický exkurz je zakončen kapitolou věnovanou Revizní konferenci v Kampale.

Poté, co je čtenář seznámen s historickou částí, dostává se k hlavní myšlence, která vedla k sepsání práce – konceptu mezinárodní odpovědnosti států. Na agresi je v literatuře běžně pohlíženo optikou trestněprávního přístupu, motivem předkládané práce bylo ukázání jiného pohledu. Autorka se snažila poukázat na přístup konzervativních právníků, kteří argumentují, že z teoretických ani pojmových důvodů, nemůže zločin agrese do jurisdikce Mezinárodního trestního soudu patřit. Práce se tudíž snažila dokázat, že Mezinárodní trestní soud není institucí, která by měla stíhat spáchání zločinu agrese.

ABSTRACT

The Rome Statute which came to existence in 1998 was a great step forward for international criminal law and its enforcement. Later, in 2002, the International Criminal Court was established in order to prosecute the most serious crimes according to the Statute – war crimes, genocide, crimes against humanity, and the crime of aggression. Only the first three mentioned were specified in the Statute, while the fourth one was not agreed upon, meaning that the ICC does not possess jurisdiction over this crime.

The aim of the Revision Conference in Kampala in 2010 was to incorporate the definition of the crime of aggression into the Rome Statute. Finally, the International Court had to gain jurisdiction over a crime of aggression. However the expectations were not fully met. The states agreed upon the definition which they specified in the Rome Statute; nevertheless the jurisdiction of the ICC has not yet been activated. This will probably happen in 2017 at the earliest if preconditions and triggering mechanisms are completed.

The purpose of the thesis *The Crime of Aggression and the International Criminal Court* is to examine the questions related to aggression. The thesis begins with the historical development of the concept and continues with the most relevant international law provisions connected to the crime of aggression. The historical background is concluded with a chapter devoted to a reflection of the amendments from the Review Conference.

The second part of the thesis concentrates on the concept of international responsibility of states, which was the main catalyst to write the thesis. It is common that authors of western literature look at aggression from the perspective of criminal law. The thesis analyzes the approach of conservative lawyers, who argue that because of theoretic and conceptual reasons, “aggression” cannot belong to the jurisdiction of the International Criminal Court. The essay therefore will attempt to prove that the International Criminal Court is not an institution which is entitled to investigate and prosecute aggression.

KLÍČOVÁ SLOVA

Mezinárodní trestní soud, zločin agrese, Konference v Kampale

KEY WORDS

International Criminal Court, Crime of Aggression, Conference in Kampala